

Juha Knuuti ja Mika Vidlund

Lakisääteiset eläkemaksukatot ja yksilölliset eläketilit eri maissa

Eläketurvakeskuksen katsauksia
2006:5

Eläketurvakeskus • Pensionsmyndigheten

KATSAUKSIA

Juha Knuuti ja Mika Vidlund

Lakisääteiset eläkemaksukatot ja yksilölliset eläketilit eri maissa

Eläketurvakeskuksen katsauksia
2006:5

Eläketurvakeskus • Pensionsskyddscentralen

KATSAUKSIA

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin 010 7511 • Faksi (09) 148 1172

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 Eläketurvakeskus Finland

Tel. +358 10 7511, Fax +358 9 148 1172

Edita Prima Oy
Helsinki 2006
ISSN 1236-7737

ABSTRAKTI

Katsauksessa selvitetään missä Suomen kannalta keskeisissä maissa on sovittu lakisääteisistä eläkemaksukatoista. Samalla tutustutaan eräisiin maihin, joissa on otettu käyttöön maksuperusteisia, yksilöllisiä eläketilejä joko korvaamaan tai täydentämään lakisääteistä etuusperusteista eläketurvaa.

Eläkemaksukatolla tarkoitetaan tässä katsauksessa eläkemaksun kiinteää prosenttiosuutta palkasta. EU-maissa eläkemaksukattoa on otettu käyttöön vasta aivan viime vuosina. Näitä käydään tarkemmin katsauksessa läpi Ruotsin, Alankomaiden, Saksan ja Italian osalta.

Maksuperusteisia yksilöllisiä eläketilejä on esitetty yhtenä vaihtoehtona eläkemaksujen nousun hillitsemiseksi. Katsauksessa esitellään lyhyesti muutamia keskeisiä maita, joissa eläkejärjestelmä perustuu kokonaan tai osittain eläketilijärjestelmään. Chile siirtyi käyttämään yksilöllistä tilieläkejärjestelmää vuonna 1981. Chile onkin toiminut esimerkkinä useille muille maille niiden uudistaessa eläkejärjestelmiään. Muita katsauksessa tarkasteltuja eläketilimaita ovat Ruotsi, Britannia, Irlanti, Saksa, Italia, Tanska ja USA. Euroopassa eläkeuudistukset ovat olleet Chileen verrattuna maltillisempia. Katsauksessa tarkastellaan näiden maiden viimeisimpiä kehityssuuntauksia.

ABSTRACT

The review studies which countries that are crucial from the point of view of Finland have agreed on statutory pension contribution ceilings. At the same time some countries are presented who have introduced defined contribution personal pension accounts either to replace or to supplement statutory defined benefit pension provision.

In this review, a pension contribution ceiling means the pension contribution's fixed percentage share of the wage. In the EU countries, pension contribution ceilings have only been introduced in recent years. They will be investigated in more detail in the review as regards Sweden, the Netherlands, Germany and Italy.

Defined contribution personal pension accounts have been presented as an alternative to stave the increase in pension contributions. The review presents in brief some central countries where the pension system is fully or partially based on a pension accounts scheme. Chile changed to a scheme of personal pension accounts in 1981. Indeed, Chile has been an example for several other countries as they reform their pension systems. Other countries with pension accounts which are surveyed in this review are Sweden, Great Britain, Ireland, Germany, Italy, Denmark and the United States. In Europe the pension reforms have been more moderate than in Chile. The review surveys the latest development trends in these countries.

SISÄLTÖ

1	Lakisääteiset eläkemaksukatot ja yksilölliset eläketilijärjestelmät eri maissa	7
2	EU-maat joissa on sovittu lakisääteisistä eläkemaksukatoista.....	9
	Ruotsi	9
	Alankomaat	11
	Saksa	12
	Italia	12
	Uudet EU-maat.....	12
3	Sijoituseläkejärjestelyistä eräissä maissa	13
	Chilen eläketilijärjestelmää ollaan uudistamassa.....	14
	Ruotsissa tavoitellaan rahastojen määrän vähentämistä	17
	Britanniassa hallitus esittää yksilöllisiä eläketilejä osaksi lakisääteistä eläkejärjestelmää	20
	Irlannissa eläkesäästötili kasvattanut suosiotaan	22
	Saksassa lisäeläkesäästäminen lähtenyt kasvuun.....	23
	Italian erorahajärjestely mahdollistaa yksilöllisen eläkesijoittamisen vuoden 2007 alusta	24
	Tanskan säästöeläketilijärjestelmään lisää valinnanmahdollisuuksia.....	25
	USA:ssa Bushin suunnitelmat eläketilijärjestelmien perustamiseksi vastatulessa .	26
4	Lopuksi	28
Lähteet	.....	29
Liitteet	.....	33

1 Lakisääteiset eläkemaksukatot ja yksilölliset eläketilijärjestelmät eri maissa

Työeläkemaksujen nousupaine ja niiden kasvun hillitseminen ovat viime aikoina olleet näkyvästi esillä Suomen eläkepoliittisessa keskustelussa. Myös monissa muissa maissa väestön ikääntyminen on aiheuttanut keskustelua niistä eläkeuudistusten vaihtoehdoista, joilla eläkejärjestelmät saataisiin taloudellisesti kestäväälle pohjalle. Yksi keino työeläkemaksujen kasvun hillitsemiseksi olisi maksuille asetettu yläraja, ns. eläkemaksukatto. Työeläkemaksujen nousupaineen hillitsemisen yhteydessä puhutaan paitsi suoranaisista maksuille asetettavista enimmäismääristä myös eläkejärjestelmän läpinäkyvyyden ja kannustavuuden lisäämisestä. Maksuperusteisuuden lisääminen yksilöllisten eläketilien muodossa on yksi esitetyistä vaihtoehdoista. Eläketilillä tarkoitetaan maksuperusteista (defined contribution, DC) eläkkeen karttumista erotukseksi perinteisestä etuusperusteisesta (defined benefit, DB) kartumisesta. Maksuperusteisessa mallissa maksut on kiinnitetty ja eläke saattaa olla täysin riippuvainen sijoitusten menestymisestä. Etuusperusteisessa mallissa puolestaan maksut joustavat ja eläkkeen taso on kiinnitetty.

Kun keskustellaan yksilöllisistä eläketileistä ja siitä miten niitä on eri maissa toteutettu, kiinnittyy huomio yhä usein ensimmäiseksi Chileen. Chile toteutti lakisääteisen eläkejärjestelmän radikaalin uudistuksen jo vuonna 1981. Chile onkin toiminut esimerkkinä useille muille maille niiden uudistaessa eläkejärjestelmiään. Chilen tavoin myös muissa Latinalaisen Amerikan maissa yksilölliset eläketilit ovat varsin keskeisessä asemassa ja koko lakisääteinen eläkejärjestelmä saattaa rakentua niiden varaan (ks. Liite 1).

Euroopassa eläkeuudistukset ovat olleet maltillisempia ja maksuperusteiset järjestelmät perustuvat osittain laskennalliseen rahastointiin (notional defined contribution, NDC), joka ei edellytä täyttä rahastointia. Tätä täydentää täysin rahastoitu rahastoeläke. Kyseisestä rakennetta noudattavana esimerkkinä on perinteisesti toiminut Ruotsin järjestelmä, jossa eläketilit tulivat osaksi lakisääteistä eläkejärjestelmää vanhuuseläkeuudistuksen yhteydessä vuonna 1999. Myös Italiassa on käytössä maksuperusteinen lakisääteinen eläkejärjestelmä, mutta toisin kuin Ruotsissa, rahastoeläkettä ei ole ja koko järjestelmä perustuu jakojärjestelmään. Italiassa ollaan kuitenkin kehittämässä lakisääteisen eläkejärjestelmän rinnalle yksilöllistä rahastoeläkejärjestelyä Tfr-erorahauudistuksen myötä.

Britannia, Irlanti ja Tanska ovat puolestaan ottaneet käyttöön henkilökohtaisia eläketilejä lakisääteisen eläkejärjestelmän täydentäjänä. Hyvin samankaltainen järjestelmä on nähtävissä myös Saksassa ns. Riester-eläkkeen myötä. Tanskassa eläketilit ovat pakollisia. Britanniassa yksilöllisillä eläketileillä samoin kuin muilla lisäeläkejärjestelyillä on mahdollista korvata osa lakisääteistä eläkejärjestelmää.

Viime aikoina uudet EU-maat ovat ottaneet laajamittaisesti käyttöön täysin rahastoituja rahastoeläkejärjestelmiä osana lakisääteistä kokonaiseläketurvaa. Unkarissa laki pakollisista

rahastoeläkkeistä tuli voimaan vuonna 1998, Puolassa 1999, Latviassa 2001, Virossa 2002 ja Slovakiassa 2005. Liettuassa laki tuli voimaan vuonna 2002, mutta edellä mainituista poiketen järjestelmä on vapaaehtoinen.

EU:n ulkopuolisista maista Yhdysvalloissa on suunniteltu pitkään yksilöllisiä eläketilejä osaksi lakisääteistä eläkejärjestelmää. Aiheesta käydään aika ajoin vilkasta keskustelua. Eläketilit ovat jälleen nousseet esille, sillä niiden perustaminen on myös ollut osa Bushin toisen kauden vaaliteemaa.

Katsauksessa selvitetään ensiksi missä Suomen kannalta keskeisissä maissa on sovittu lakisääteisistä eläkemaksukatoista. Sen jälkeen tutustutaan maihin, joissa on otettu käyttöön maksuperusteisia, yksilöllisiä eläketilejä joko korvaamaan tai täydentämään lakisääteistä etuusperusteista eläketurvaa.

2 EU-maat joissa on sovittu lakisääteisistä eläkemaksukatoista

Eläkemaksukatolla tarkoitetaan tässä yhteydessä eläkemaksun kiinteää prosenttiosuutta palkasta. Eläkemaksukatolla ei siis tarkoiteta useissa maissa käytössä olevaa lakisääteistä ansiokattoa, joka myös rajoittaa maksujen perimistä sekä karttuvan eläkkeen määrää. Ansiokaton ylittävältä tulon osalta ei tavallisesti peritä maksuja eikä siitä myöskään kartu eläkettä. Poikkeuksia kuitenkin löytyy, esimerkiksi Ruotsissa työnantajalta peritään lakisääteiset eläkemaksut myös ansiokaton ylittävältä osalta. Ansiokaton alle jäävät lakisääteiset eläkemaksut eivät kuitenkaan anna todellista kuvaa kokonaismaksutasosta. Tavallisesti maissa, joissa ansiokatto on käytössä, ovat myös lisäeläkkeet yleisiä. Lisäeläkkeet nostavat puolestaan vakuutetuille ja työnantajille kohdistuvaa kokonaismaksutasoa näissä maissa.

EU-maissa eläkemaksukattoja on otettu käyttöön vasta aivan viime vuosina. Ruotsi, Italia, Saksa ja Alankomaat ovat maita, joissa vanhuuseläke määräytyy maksuperusteisesti tai maat ovat muutoin sopineet maksukatot käyttöön otosta. Lisäksi ns. uusista EU-maista Puolassa ja Latviassa vanhuuseläke määräytyy täysin maksuperusteisesti ja maksu on kiinteä. Sen sijaan useimmissa muissa uusissa EU-maissa vain osa vanhuuseläkkeestä, ns. rahastoeläke määräytyy maksuperusteisesti. EU:n ulkopuolelta näkyvimpänä esimerkkinä kiinteän maksukatot maista voidaan pitää Chileä, jossa koko vanhuuseläkejärjestelmä määräytyy ensisijaisesti maksuperusteisesti.

Kun puhutaan eläkemaksukatoista ja niiden käyttöön otosta, kiinnittyy huomio eri maiden vertailun perusteella ainakin seuraaviin tekijöihin. Ensinnäkin yleensä vain osa eläkemaksuista on kiinnitetty. Tavallisesti on kiinnitetty vanhuuseläkemaksu tai vain osa vanhuuseläkemaksusta. Toiseksi maksukatot käyttöön otto leikkaa eläke-etuuksia, mikäli maksukatosta pidetään kiinni. Kolmanneksi voidaan puhua ns. vuotavasta maksukatosta, eli elleivät etuudet leikkaudu automaattisesti tai niitä ei muutoin pystytä toteuttamaan, esim. poliittisen paineen kasvaessa liian suureksi, saattaa edessä olla maksukatot kiertäminen tavalla tai toisella. Seuraavassa käydään lyhyesti läpi em. maiden maksukatotjärjestelyjä, joihin myös äskeiset kolme havaintoa pohjautuvat. Chileä käsitellään tässä katsauksessa myöhemmin.

Ruotsi

Ruotsin lakisääteisessä eläkejärjestelmässä ainoastaan vanhuuseläkemaksu on kiinnitetty. Ruotsin työeläkejärjestelmä on maksuperusteinen ja vanhuuseläkemaksu on 18,5 prosenttia eläkkeen perusteena olevista tuloista. Eläkkeen perusteena olevat tulot saadaan kun bruttotuloista vähennetään palkansaajan maksuosuus. Bruttotuloista mitattuna kokonaiseläkemaksu on 17,21 prosenttia, josta palkansaajan osuus on 7 prosenttiyksikköä ja työnantajan

maksuosuus 10,21 prosenttiyksikköä. Ansiokatto on noin 3 000 euroa vuonna 2006. Lakisääteistä eläkettä ei kerry ansiokaton ylittävistä tuloista. Palkansaajan maksu peritään vain ansiokaton alittavista tuloista, kun taas työnantajan maksu peritään koko palkasta. Katon ylittävää työnantajamaksun osuutta ei ole korvamerkitty eläkkeisiin, vaan se siirretään valtion yleiseen budjettiin (= vero). Lisäksi työnantajalta peritään perhe-eläkemaksua 1,7 prosenttia. Työkyvyttömyyseläkkeet rahoitetaan sairausvakuutuksesta. Työnantajan sairausvakuutusmaksu on 8,64 prosenttia palkoista vuonna 2006 (10,15 % vuonna 2005).

Ruotsissa 2000-luvun vaihteessa toteutettu lakisääteisen eläkejärjestelmän uudistus toi tullessaan muun muassa automaattisen mekanismin, joka pienentää eläkkeiden indeksikorotuksia, jos vanhuuseläkemaksu ei yhdessä puskurirahastojen kanssa näytä riittävän eläkemenojen kattamiseen. Tämä järjestelmän tulojen ja eläkemenojen väliseen suhteeseen perustuva ns. tasapainoluku (balanstal) määritellään vuosittain. Mikäli menot ovat suuremmat kuin tulot (tasapainoluku on alle 1) otetaan käyttöön tasapainoindeksi (balansindex), ns. jarru normaalin indeksikäytännön (tuloindeksin) sijasta. Toistaiseksi tasapainoindeksiä ei ole käytetty. Vuonna 2007 eläkkeet tarkistetaan normaalin indeksikäytännön mukaisesti, sillä kyseisen vuoden eläkkeiden tarkistuksiin vaikuttava tasapainoluku oli 1,0044 eli ylijäämä oli 0,44 % vuonna 2005 (ks. taulukko 1).

Taulukko 1. Ruotsin työeläkejärjestelmän tulot ja menot (tasapainoluku).

	2005 (SEK mrd.)	2004 (SEK mrd.)
Puskurirahastot (1.–6. AP-rahastot)	769	646
Vanhuuseläkemaksutulo	5 721	5 607
Tulot yhteensä	6 490	6 253
Vastuuvelka	6 461	6 244
Ylijäämä	29	9
Tasapainoluku	1,0044	1,0014

Lähde: Försäkringskassan

Automatiikan ei kuitenkaan ole annettu toimia täysin ilman ohjaimia. Eläkeuudistuksen yhteydessä Ruotsissa tehtiin päätös, että osa puskurirahastojen varoista siirretään valtiolle rahoittamaan valtion talousarvioon siirrettyjä työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeitä. Kaiken kaikkiaan noin 300–350 miljardia kruunua (vuoden 1999 tasossa) tuli siirtää valtiolle. Osa siirroista tehtiin alkuperäisen suunnitelman mukaisesti vuosien 1999–2001 aikana. Noin 100 mrd:n kruunun suuruinen loppuosuus oli määrä siirtää valtiolle vuonna 2005, mutta vuonna 2004 tehdyn erillisen poliittisen päätöksen perusteella tästä päätettiin toistaiseksi luopua, jotta järjestelmä pysyy ylijäämäisenä ja täten välttyään eläkkeiden leikkauksilta.

Lisäksi Ruotsissa on työmarkkinasopimuksiin perustuvat pakolliset lisäeläkkeet, jotka ovat täysin työnantajien rahoittamia ja nostavat näin työnantajien kokonaismaksutasoa. Lisäeläkkeet kattavat yli 90 % palkansaajista. SAF-LO- ja ITP ovat yksityisen sektorin kattavimmat sopimuseläkejärjestelmät. SAF-LO -sopimuseläkejärjestelmä on maksuperus-

teinen ja vanhuuseläkettä kertyy vuosittain 3,5 prosenttia bruttotuloista (lisäksi AGS-sairausvakuutusmaksu on 1,44 %, jolla maksetaan työkyvyttömyysetuudet). Sen sijaan yksityisen sektorin toimihenkilöiden ITP-lisäeläkejärjestelmä on vielä suurimmaksi osaksi etuusperusteinen ja työnantajan maksu vaihtelee yksilöllisesti vakuutusmatemaattisten periaatteiden mukaan. ITP-järjestelmän osana on maksuperusteinen ITPK-rahastoeläke, jonka suuruus on 2 prosenttia palkasta. Keskimääräinen ITP-maksu on noin 12,7 prosenttia vuonna 2006 (alustava arvio). Työmarkkinaosapuolten neuvotteluja ITP-järjestelmän muuttamisesta maksuperusteiseksi on käyty useiden vuosien ajan. Vuoden 2006 neuvottelujen tuloksena ITP-järjestelmä muutetaan maksuperusteiseksi vuonna 2007. Uudistus koskee vuoden 1978 jälkeen syntyneitä. Julkisella sektorilla on omat lisäeläkejärjestelmänsä, jotka ovat osittain maksuperusteisia.

Alankomaat

Alankomaissa on lakisääteinen kansaneläkejärjestelmä sekä lakisääteiset ansiosidonnaiset työkyvyttömyyseläkejärjestelmät. Lakisääteistä ansiosidonnaista vanhuuseläkejärjestelmää ei ole. Lakisääteistä eläkejärjestelmää täydentää työmarkkinaperusteiset, pääosin pakolliset lisäeläkejärjestelmät (ns. II-pilari), jotka kattavat yli 90 % palkansaajista.

Kansaneläkejärjestelmästä maksettavan vanhuuseläkkeen rahoittamiseksi perittävän maksun enimmäismääräksi on sovittu 18,25 % palkkakaton alittavista ansioista. Tällä hetkellä maksu on 17,9 %. Maksu peritään ainoastaan palkansaajilta. Lisäksi palkansaajilta peritään 1,25 prosentin perhe-eläkemaksu. Työnantaja ei osallistu kansaneläkejärjestelmän rahoittamiseen. Alankomaat on eläkestrategiassaan ilmoittanut, että nykyinen (ja sovittu) maksutaso eivät tulevaisuudessa riitä kattamaan kasvavia eläkemenoja. Tähän on varauduttu osittain perustamalla AOW¹-puskurirahasto vuonna 1997. Kyseistä puskuria kartutetaan vuosittain EMU-velan (julkisyhteisöjen bruttovelka) kattamiseen tarkoitetuista varoista. Rahastoa on tarkoitus purkaa vuodesta 2020 lähtien. Tuolloin rahastossa ennustetaan olevan varoja noin 125 miljardia euroa. Puskurirahaston arvo oli noin 23 miljardia euroa vuonna 2005, vajaa 5 % BKT:sta. Puskurirahasto kattaa vain pienen osan eläkemenoista, mutta sen purku tarkoittaa myös julkisyhteisöjen alijäämän kasvua tulevina vuosina. Puskurirahaston lisäksi eläkemenojen kattamiseen suunnitellaan käytettävän verovaroja. Alankomaissa on lähitulevaisuuden rahoitusvajeista huolimatta sitouduttu säilyttämään kansaneläkkeet nykyisen tasoisina.

---

¹ Lakisääteisestä vanhuuseläkejärjestelmästä käytetään yleisesti lyhennettä AOW.

Saksa

Saksassa vuoden 2004 eläkeuudistuksessa sovittiin eläkemaksun enimmäismääräksi 20 prosenttia palkasta vuoteen 2020 mennessä ja 22 prosenttia palkasta vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteessa pysymiseksi eläkkeisiin ei ole tehty indeksitarkistuksia vuoden 2003 jälkeen. Tällä hetkellä eläkemaksu on 19,5 prosenttia, jonka työnantaja ja palkansaaja maksavat puoliksi palkkakaton alittavista tuloista. Palkkakatto on vanhoissa osavaltioissa 5 250 euroa kuukaudessa ja uusissa osavaltioissa 4 400 euroa. Palkansaajilta ja työnantajilta ei peritä muita lakisääteisiä eläkemaksuja. Sen sijaan valtion osuus eläkemenojen rahoituksesta on ollut merkittävä (arviolta noin kolmannes).

Italia

Italian eläkejärjestelmä muutettiin maksuperusteiseksi vuonna 1996. Siirtymäsäännökset ovat kuitenkin pitkiä ja uusi järjestelmä on kokonaan voimassa vasta vuonna 2034. Uudessa eläkejärjestelmässä eläketilejä kartutetaan kiinnitetyllä laskennallisella 33 prosentin vakuutusmaksulla ansiokaton alle jäävästä palkasta. Ansiokatto on reilut 7 000 euroa kuukaudessa. Todelliset palkasta perityt maksut ovat kuitenkin jonkin verran alhaisemmat: työnantajan maksu on 23,81 prosenttia ja palkansaajan 8,89 prosenttia. Maksulla rahoitetaan vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeet. Valtio osallistuu myös rahoitukseen.

Uudet EU-maat

Uusista EU-maista vanhuuseläkemaksu on kiinnitetty maksuperusteisen järjestelmän maisa eli Puolassa ja Latviassa, joissa molemmissa vanhuuseläke määräytyy samoin kuin Ruotsissa: jakojärjestelmäperiaatteella rahoitettavasta ansaintaeläkkeestä ja täysin rahastoidusta rahastoeläkkeestä.

Puolassa vanhuuseläkemaksu on 19,52 prosenttia, josta 7,30 prosenttiyksikköä kartuttaa rahastoeläkettä ja loput ansaintaeläkettä. Lisäksi lakisääteinen työkyvyttömyys- ja perhe-eläkemaksu on 13 prosenttia palkasta, jolloin kokonaiseläkemaksu on yhteensä 32,52 prosenttia ansiokaton alittavasta palkasta.

Latviassa vanhuuseläkemaksu on kiinnitetty 20 prosenttiin palkoista. Ansaintaeläkettä kertyy 18 prosenttiyksikköä ja rahastoeläkettä 2 prosenttiyksikköä maksusta. Rahastoeläkkeen osuus nousee asteittain 10 prosenttiyksikköön vuoteen 2010 mennessä. Latvian kokonaissosiaalivakuutusmaksusta (33,09 %) on 25,51 prosenttiyksikköä korvamerkitty eläkkeisiin.

Unkarissa, Virossa, Liettuassa ja Slovakiassa sen sijaan ansaintaeläke määräytyy edelleen etuusperusteisesti ja sitä täydentää maksuperusteinen rahastoeläke. Vain rahastoeläkkeen maksuosuus on näissä maissa kiinteä. Uusien EU-maiden rahastoeläkejärjestelmistä löytyy lisätietoa esimerkiksi Eläketurvakeskuksen katsauksesta 2/2005 (Vidlund 2005).

3 Sijoituseläkejärjestelyistä eräissä maissa

Viime vuosina useissa maissa on tehty eläkejärjestelmiin muutoksia, joiden tarkoituksena on eläkemenojen alentaminen tai ainakin kasvun hidastaminen. Radikaaleimmissa muutoksissa on ollut kyse siirtymisestä etuusperusteisista eläkkeistä maksuperusteisiin eläkkeisiin ja henkilökohtaisten eläketilien käyttöön.

Yksityiset sijoituseläkejärjestelyt ovat viime aikoina lisääntyneet tai niiden käyttöönottoa harkitaan eri maissa. Seuraavassa käydään tarkemmin läpi Chiessä, Ruotsissa, Britanniaassa, Irlannissa, Saksassa, Italiassa, Tanskassa ja USA:ssa tapahtuneita viimeisimpiä kehityssuuntauksia yksilöllisten eläketilien suhteen.

Yksilöllisten eläketilien yhteydessä puhutaan usein hallintokustannuksista. Ongelmana on hallintokustannusten vertailukelpoisuus eri maiden välillä, sillä kansainvälisesti vertailukelpoisia tietoja ei ole saatavilla eikä hallintokulujen käsite myöskään ole yksiselitteinen. Laajimmillaan hallintokuluiksi luokitellaan kaikki tuottoa vähentävät kulut. Tällöin hallintokuluihin liitetään varsinaisista hallinnollisista tehtävistä aiheutuvien kulujen lisäksi muun muassa markkinointikulut.

Joissakin maissa on määritelty ylärajat eläkejärjestelmien hoidosta aiheutuville hallinnointikustannuksille. Esimerkiksi Britanniassa stakeholder-eläkkeissä hallinnointikustannusten yläraja on 1,5 % varannosta ensimmäisten kymmenen vuoden aikana ja 1 % varannosta siitä eteenpäin. Muissa henkilökohtaisissa eläketuotteissa hallinnointikustannukset ovat laskeneet noin kolmanneksella vuoden 1999 jälkeen ja ovat tulleet lähelle stakeholderin tasoa. Vastaavanlaisia kattoja on asetettu myös joidenkin muiden maiden täysin uusissa tai uudistetuissa lisäeläkejärjestelmissä.

Hallinnointikustannukset vaihtelevat huomattavasti eri järjestelmien kesken. Lakisääteisissä eläkejärjestelmissä on yleensä alhaisimmat hallintokustannukset. Tähän vaikuttavat mm. skaalaeduct järjestelmien pakollisuudesta johtuen ja markkinointikulujen tarpeettomuus. Samoin suurissa kollektiivisissa lisäeläkejärjestelmissä hallinnointikustannukset ovat yleensä matalampia skaalaetujen takia. Hallintokustannukset ovat puolestaan korkeat järjestelmissä, joissa vakuutetut ovat suorassa yhteydessä rahastoyhtiöihin. Tällöin aiheutuu myös huomattavia kuluja markkinoinnista yms.. EU-maiden arvioiden mukaan pakollisten ja puolipakollisten lisäeläkejärjestelmien hallinnointikustannukset vaihtelevat 0,5–2,5 prosenttia eläkevaroista ja tyypillisin hallinnointikulu on noin 1 prosentti vuodessa (SPC 2005; COM (2006)62 final.) EU:n sosiaalipoliittisen komitean (SPC 2006) eläkkeiden korvaustasoa kuvaavissa laskelmissa oletetaan 0,5 %:n hallinnointikuluerä.

Hallinnointikustannukset vähentävät pitkällä aikavälillä merkittävästi yksityisiltä tileiltä karttuvan eläkkeen määrää. Yhden prosentin vuosittainen hallinnointikulu vähentää kertyvää eläkettä noin 20 %:lla täyden työuran tapauksessa.

Esimerkki hallinnointikustannusten vaikutuksesta lopulliseen eläkkeeseen

Henkilö säästää 1000 euroa vuosittain 40 vuoden ajan. Maksuja on kertynyt 40 vuoden jälkeen 40 000 euroa (oletetaan yksinkertaisuuden takia ettei inflaatiota ole ja reaalityttö on nolla prosenttia). Jos hallinnointikustannus olisi 1 prosentti kertyneestä eläkevarallisuudesta vuodessa, olisi niistä kertynyt noin 7 200 euroa. Näin ollen hallinnointikustannukset vastaisivat noin 18 prosenttia eläkkeestä.

Chilen eläketilijärjestelmää ollaan uudistamassa

Chilessä lakisääteinen vanhuuseläkejärjestelmä perustuu yksilöllisille eläketileille, jotka ovat täysin rahastoituja. Eläkkeen suuruus on täten riippuvainen maksettujen maksujen määrästä ja niiden sijoittamisesta saadusta tuotosta. Vanhuuseläkemaksu on 10 prosenttia palkasta määrättyyn kattoon asti. Palkkakatto oli noin 1 550 euroa vuonna 2005. Suurempia maksuja voi maksaa vapaaehtoisesti. Lisäksi täytyy maksaa noin 2,4 % ns. sosiaaliturvamaksua, jolla katetaan hallinnointikulut sekä työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeet. Vuosien 1983–2005 välillä sosiaaliturvamaksu on vähentynyt eläkerahastoja edustavan AFP:n mukaan 4,9 prosentista 2,4 prosenttiin. Vuonna 2005 työkyvyttömyys- ja perhe-eläkemaksu oli keskimäärin 0,75 % ja hallinnointikuluihin kerättävä maksu noin 1,55 %. Työntekijät vastaavat järjestelmän rahoittamisesta yksin. (Liitteessä 1 on esitetty myös muiden Latinalaisen Amerikan maiden tilieläkejärjestelmien hallinnointikustannuksia.)

Valtio takaa vähimmäiseläkkeen kaikille vähintään 20 vuotta maksuja suorittaneille eläkkeensaajille, joka on noin 25 prosenttia keskimääräisestä palkasta. Valtio takaa myös tietyn minimituoton eläkelaitosten varoille. Eläkeyhtiöiltä vaadittavan vähimmäistuoton on oltava vähintään joko –2 tai –4 %-yksikköä kaikkien eläkelaitosten keskimääräisestä tuotosta rahastotyypistä riippuen tai vähintään 50 % kaikkien eläkelaitosten keskimääräisestä tuotosta viimeisen 36 kuukauden aikana. Jos tuotto on 2 tai 4 prosenttyyksikköä tai 50 % suurempi kuin keskimääräinen kaikkien AFP rahastojen tuotto, sijoitetaan ylimääräiset voitot reservirahastoon, jota voidaan käyttää kun minivaatimukset eivät täyty. Kyseisen sääntelyn on todettu johtavan sijoitusten ja sijoitustuottojen samankaltaistumiseen.

Lakisääteinen eläkeikä Chilessä on miehillä 65 vuotta ja naisilla 60 vuotta. Aiemmin eläkkeen voi ottaa vain joko elinajan loppuun saakka annuiteettina tai vähittäisnostoin niin kauan kuin tilillä riittää rahaa. Nykyään näiden yhdistäminen on myös mahdollista. Kertasummaiset nostot ovat sallittuja ainoastaan eläkkeistä, jotka vastaavat vähintään 120 % vähimmäiseläkkeen tasosta ja yli 70 prosenttia työntekijän keskimääräisestä palkasta viimeisten 10 vuoden ajalta.²

² Varoittava esimerkki tulee Australiasta, missä kertasummaiset nostot ovat sallittuja ja eläkeläiset nostavat säästönsä pois liian nopeasti ja joutuvat tarveharkintaisen vanhuuseläkkeen varaan.

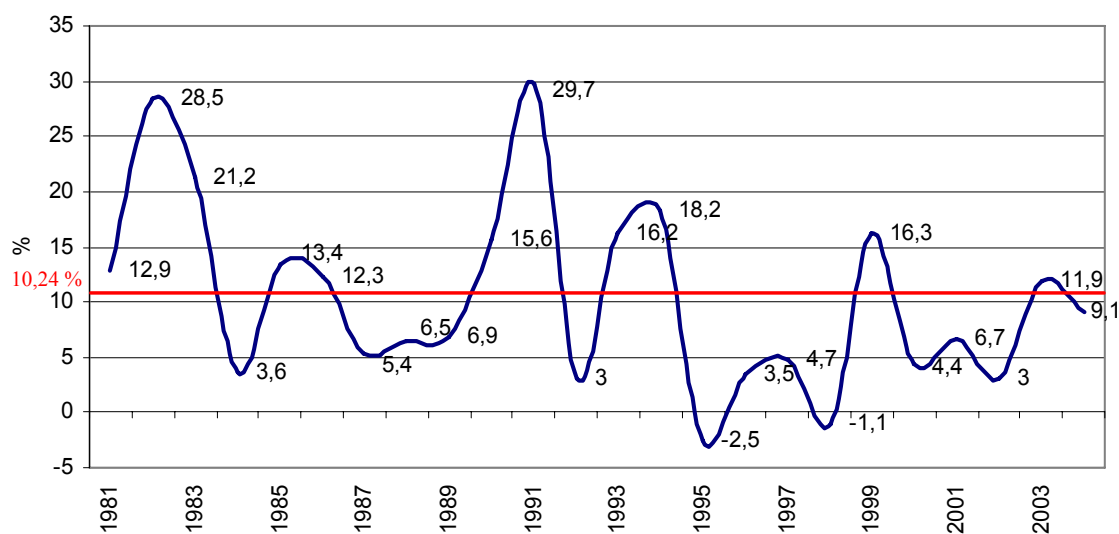

Noin 60 % eläkeläisistä on jäänyt eläkkeelle ennen lakisääteistä eläkeikää, useat ennen 55-vuoden ikää. Useimmat eläkeläiset ovat ostaneet itselleen annuiteettieläkkeen. Yksityinen tilinhaltija voi ostaa annuiteetin vakuutusyhtiöstä. Hallitus kannustaa annuiteetin ottamista turvallisen vaihtoehdon, ja se takaa niistä useimmat. Meklarit ja yhtiöt voivat saada palkkion ainoastaan annuiteettien välittämisestä ja vakuutusyhtiöt ovatkin markkinoineet annuiteetteja aggressiivisesti tarjoten erittäin hyviä ehtoja ja kaupan kylkiäisiä. Chilessä kaikki annuiteetit on indeksoitu hintojen muutoksen mukaan. Jos työntekijä haluaa nostaa eläkkeensä vähittäin, jää tili eläkerahaston hoidettavaksi ja nostoja voi suorittaa vuosittain laissa erikseen säädetyn summan mukaisesti.

Eläkerahastojen sijoituksilleen saama reaalityttö on ollut keskimäärin 10,24 % eläkerahastoja edustavan liiton (AFP:n) mukaan (kuvio 1). Kyseisissä luvuissa ei ole huomioitu hallintokustannusten vaikutuksia. Eräiden arvioiden mukaan vakuutettujen tililleen saama nettotuotto on ollut noin vain puolet AFP:n ilmoittamasta tuotosta, eli noin 5 prosenttia, kun hallintokustannukset on otettu huomioon (mm. Capiales 1999, Bravo 2001, Leiva 2005).

Chilen järjestelmä on saanut kritiikkiä suurista ylläpitokustannuksistaan. Maailmanpankin tutkimuksen mukaan (Gill ym. 2005) työntekijän maksuista meni vuonna 2000 keskimäärin noin 28–33 % hallintokustannuksiin. Jamesin, Smalhoutin ja Vittasin (2001) mukaan hallintokulujen määrä oli puolestaan noin 16 %. Osaltaan korkeita hallintokustannuksia on pitänyt yllä aktiivinen rahastojen vaihtaminen, johon eri rahastoyhtiöt ovat tilien omistajia houkuttelleet aggressiivisesti erilaisin kytkykaupoin. Vuonna 1988 rajoitettiin rahastojen vaihtamista, joka on auttanut alentamaan kokonaishallintokustannuksia.

Kuvio 1. Chilen AFP-eläkerahastojen reaalityttö 1981–2004.

Lähde: AFP 2006

Hallinnointikuluista on Chilen osalta saatavilla ristiriitaista tietoa, ja ainakin AFP kiistää maksujen olevan korkeita. Heidän mukaansa julkisuudessa levinnyt tieto korkeista maksuista on aiheutunut väärästä laskutavasta. Järjestelmän alkuvaiheessa maksut ovat olleet huomattavasti korkeampia, kun ei ole ollut suurta rahastoa, joka olisi tuottanut voittoa. Nykyään kerätyt rahastot alkavat jo olemaan suuria, jolloin suurempi osa hallintokustannuksista voidaan kustantaa rahastojen tuotolla. Rahastojen kokonaisarvo oli noin 59 miljardia euroa vuonna 2005, joka vastaa noin 80 % maan bruttokansantuotteesta.

Toisaalta Ruotsissa on selkeästi pienemmät hallintokulut, ja Ruotsin mallia onkin ehdotettu otettavaksi käyttöön myös Chilessä. Ruotsissa kuluja on saatu vähennettyä allokoidulla monta piensijoittajaa yhdeksi isoksi kokonaisuudeksi, jonka jälkeen kerätty määrä sijoitetaan rahastoihin vakuutettujen valinnan mukaisesti ("tukkuperiaate"). Rahastojen hoitajilla ei ole tiedossa kuka on yksittäisen rahaston omistaja. Näin skaalaetujen kautta hallintokuluja on saatu vähennettyä.

Chilen järjestelmän ongelmana on lisäksi järjestelmän vähäinen kattavuus. Ainoastaan suunnilleen puolet työväestöstä maksaa eläkemaksuja säännöllisesti. Vuonna 2005 kesäkuussa AFP-järjestelmässä oli 7,3 miljoonaa jäsentä ja maksajia 3,8 miljoonaa. Rahastoista maksettiin eläkkeitä noin 530 000 eläkeläiselle. Useimmat yrittäjät ovat irtautuneet kokonaan pois järjestelmän piiristä. Lisäksi useat nuoret eivät kuulu järjestelmän piiriin tai maksavat vakuutusmaksuja vain hyvin vähän. Järjestelmän vähäisen kattavuuden pelätään aiheuttavan massiiviset korvausvelvollisuudet valtiolle, koska se on taannut vähimmäiseläkkeen kaikille eläkkeensaajille.

Chilessä on suunnitteilla uudistuksia nykyiseen järjestelmään, eikä vanhaan jakojärjestelmään paluuta ole ajateltu. Eräänä ajatuksena varsinkin oikeiston puolelta on ollut subvention lisäämistä vakuutusmaksuihin, jotta yhä useampi kiinnostuisi järjestelmästä. Lisäksi on ehdotettu, että kilpailua tulee lisätä ottamalla pankit ja vakuutusyhtiöt mukaan järjestelmään. Nyt markkinoilla on vain kuusi kilpailevaa rahastoyhtiötä. Alun perin rahoitusyhtiöt pystyivät tarjoamaan ainoastaan yhdenlaista sijoitusportfoliota ja eri yhtiöiden portfoliot olivat hyvin samanlaisia. Vuoden 2002 jälkeen valintamahdollisuuksia lisättiin ja jokaisella yhtiöllä voi nykyään olla viisi erilaista portfoliota³. Kilpailun rajoittaminen on luonut nyt markkinoille oligopoli-tilanteen ja markkinoiden avaaminen voisi vähentää näin kustannuksia. Chilessä kolme kuudesta markkinoilla olevasta rahastoyhtiöstä hallinnoi vuoden 2005 elokuun lopussa keskimäärin 73 prosenttia eläkerahastojen varallisuudesta.

Jopa Chilen eläkejärjestelmän perustaja Jose Pinera totesi, että Chilen sosiaaliturvajärjestelmä tarvitsee perusteellista uudistusta kaikilla sektoreilla, koska puolella maan kansalaisista ei ole eläketurvaa ja 40 %:lla niistä, joilla on, on vaikea saada täyteen edes valtion takaamaa vähimmäistasoa. Tämä tarkoittaa, että vain noin kolmanneksella eläketurva on

³ Ruotsin uudessa järjestelmässä on jopa yli 700 erilaista sijoitusallokaatiota, mutta siellä pohditaan vaihtoehtojen rajoittamista, koska useat työntekijät ovat kokemattomia sijoittajia.

tavoitellulla tasolla. Riittävän eläketurvan kartuttaminen on todettu olevan varsinkin naisten ongelmana, joilla on usein ollut katkonainen työura takanaan. Toisaalta Jamesin, Cox Edwardsin ja Alejandran (2003) tutkimuksen mukaan suhteellisesti eniten Chilen eläkereformista ovat hyötäneet matalapalkkaiset naimisissa olevat naiset. Eläkereformin yhteydessä säädettiin laki, joka velvoittaa avioliitossa elävät miehet ostamaan leskeneläkkeen, joka vastaa 60 % heidän omasta etuustasosta. Kun mies kuolee, saa leski leskeneläkkeen oman eläkkeen päälle. Näiden kahden yhdistelmä vastaa keskimäärin 2/3 osaa aikaisemmasta yhdistetystä kotitalouden tulosta.

Corbo ja Schmidt-Hebbel (2003) ovat tutkineet Chilen eläkereformin makrotaloudellisia vaikutuksia, ja he toteavat tutkimuksessaan reformin lisänneen säästämistä selvästi ja myös investointien määrän lisääntyneen. Lisäksi reformilla on ollut työllisyyttä ja maan bruttokansantuotetta nostava vaikutus. Uudessa järjestelmässä työssä pysytään aiempaa pidempään.

Ruotsissa tavoitellaan rahastojen määrän vähentämistä

Ruotsissa 2,5 prosenttiyksikköä vanhuuseläkemaksusta kartuttaa rahastoeläkettä ja 16 prosenttiyksikköä ansaintaeläkettä. Rahastoeläke on täysin rahastoitu ja eläke määräytyy yksilöllisten sijoitusten ja niille saadun tuoton mukaan. Ansaintaeläkkeen osaa vakuutusmaksusta ei rahastoida, vaan se käytetään jakojärjestelmäperiaatteen mukaisesti maksussa olevien eläkkeiden kustantamiseen. Ansaintaeläke perustuu laskennalliseen vakuutusmaksujen kertymään, kansantalouden oletettuun kehitykseen ja indeksitarkistuksiin. Eläkkeelle siirryttäessä kertynyt eläkepääoma jaetaan keskimääräisellä odotettavissa olevalla eliniällä.

Lakisääteisellä eläkejärjestelmällä ja näin ollen myös sijoitettavilla tuloilla on kuitenkin katto, jonka ylittävistä tuloista eläkettä ei kerry. Vuonna 2006 vakuutetun on mahdollista sijoittaa enintään noin 900 € vuodessa rahastoeläkettä varten.

Ruotsissa ollaan huolissaan vakuutettujen vähäisestä innosta sijoittaa itse rahojaan. Syyinä tähän on pidetty liian laajaa rahastovalikoimaa. Rahastoeläkeviranomaisen (Premiepensionsmyndigheten, PPM) tietojen mukaan lähes 60 prosenttia eläkesäästäjistä haluaa ohjaukselta rahastojen valinnassa. PPM on ensiavuksi ottanut käyttöön vuoden 2005 lopulla opastuspalvelun, ns. luotsin (Lotsen) internet-sivuillaan, joka pyrkii yksinkertaistamaan rahastojen valintaa. Vakuutettu voi valita riskitason ja ohjelma ehdottaa sopivaa sijoituskokonaisuutta. Ehdotus perustuu vakuutetun valitsemaan kolmeen eri riskitasoon sekä vakuutetun ikään ja tulotasoon.

Syksyllä 2000 noin 4,4 miljoonaa ruotsalaista sai itse päättää vuosina 1995-1998 kertyneiden rahastoeläkevarojen sijoituskohteista. Ensimmäisessä valinnassa peräti 67 prosenttia eläkesäästäjistä teki aktiivisen sijoituspäätöksen. Tämän jälkeen valinta-aktiivisuus on laskenut huomattavasti. Vuoden 2005 loppuun mennessä noin 57 prosenttia rahastoeläkesäästäjistä oli tehnyt aktiivisen sijoituspäätöksen eli sijoittanut eläkerahansa muualle kuin

valtiollisen Sjunde AP-rahaston hallinnoimaan rahastoon, Premiesparfondeniin. (ks. Taulukko 2.)

Taulukko 2. Rahastoeläkesäästäjien ja aktiivisen valinnan tehneiden lukumäärät.

	Uusia eläkesäästäjiä	Aktiivisen valinnan tehneet
2000	4 400 000	67 %
2001	493 000	18 %
2002	196 000	14 %
2003	150 000	8 %
2004	129 000	9 %
2005	117 000	8 %
Yhteensä	5 470 000	57 %

Lähde: PPM

Rahastoeläkeviranomaisen, PPM:n teettämien haastattelututkimusten mukaan yleisimmät syyt valinnan suorittamatta jättämiselle ovat riittävän tiedon ja kiinnostuksen puute. Valintaprosessi koetaan myös työlääksi. Lisäksi, koska uudet eläkesäästäjät ovat pääosin nuoria, ilmenee kertyneiden eläkevarojen vähyys yhtenä yleisimpänä syynä valinnan suorittamatta jättämiselle. (ks. Liite 2, kuvio 1.) Valtaosa niistä, jotka eivät vielä ole tehneet aktiivista valintaa uskoivat kuitenkin tekevänsä sen myöhemmin.

Valitsematta jättäneiden joukossa on myös niitä, jotka ovat tietoisesti jättäneet valinnan tekemättä pysyäkseen Premiesparfondenin eläkesäästäjänä. Näin toimineet vakuutetut ovat kertoneet toimintansa ensisijaisena syynä olleen ratkaisun siirtäminen myöhempään ajankohtaan. Heidän mielestään rahasto myös vaikuttaa turvalliselta vaihtoehdolta. (ks. Liite 2, kuvio 2.)

Ruotsissa on järjestelmän alkuvaiheista asti oltu huolissaan vakuutettujen vähäisestä aktiivisuudesta vaihtaa rahastoja. Viimeiset PPM:n tilastot osoittavat, että rahastojen vaihto on lisääntynyt aiempiin vuosiin verrattuna. Vuonna 2005 rahastoja vaihdettiin noin 1,3 miljoonaa kertaa, kun vuotta aiemmin vastaava määrä oli noin 640 000. Vakuutetuista kuitenkin vain 8 prosenttia (n. 454 000) on vaihtanut rahastoa vähintään kerran vuonna 2005. Vastaava määrä oli 6 prosenttia (302 000 vakuutettua) vuonna 2004. Vakuutetut voivat vapaasti ja kustannuksitta vaihtaa rahastoja⁴. On paradoksaalista, että lisääntynyt rahastojen vaihto on nostanut esille uudenlaisen ongelman. Osa vakuutetuista vaihtaa rahastoja liian usein ja tämä on asettanut vaakalaudalle järjestelmän maksuttomuuden, joka puolestaan on kannustin rahastojen vaihtamiselle. Suunnitelmissa on, että rahastojen vaihdolle asetetaan enimmäismäärä, jonka ylittävältä osalta vakuutettu joutuu suorittamaan maksua.

⁴ Tosin henkilö, joka on valinnut muun kuin oletusrahaston, Premiesparfondenin, ei voi enää palata takaisin Premiesparfondenin säästäjäksi.

Vakuutetulla oli vuoden 2005 lopussa valittavanaan 83 rahastoyhtiötä ja 725 rahastoa. Vuotta aiemmin vastaavat luvut olivat 84 ja 697. Maksuja voidaan sijoittaa enintään viiteen PPM:n hyväksymään rahastoon samanaikaisesti. Yli 80 prosenttia varoista on sijoitettu osakerahastoihin, 6 prosenttia on sijoitettu korko- ja sekarahastoihin ja sukupolvirahastoihin 11 %.

PPM:n julkaiseman tilaston mukaan eläkemaksuja oli sijoitettu eri rahastoihin lähes 184 miljardia kruunua ja niiden markkina-arvo oli noin 228 miljardia kruunua helmikuun lopussa 2006 (ks. Liite 2, kuvio 3.). Rahastojen pääomat kasvoivat ennätysvauhtia vuonna 2005, reilut 30 prosenttia. Vastaavasti kasvu oli alimmillaan vuonna 2002, jolloin rahastojen tuotot puolestaan laskivat keskimäärin 31 prosenttia. Parhaiten ovat tuottaneet Venäjälle sijoitettavat rahastot (ks. Liite 2, taulukot 1–2). PPM:n mukaan 95 % eläkesäästäjistä on onnistunut nousemaan ns. plussan puolelle.

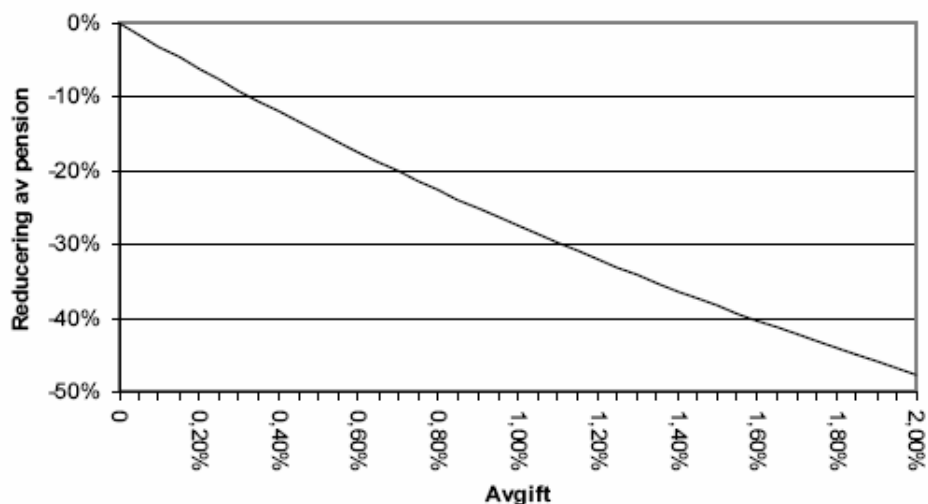
Premiesparfonden on markkina-arvoltaan selvästi suurin rahasto. Rahastoeläkepääomasta 30 prosenttia on sijoitettu Premiesparfondenin. Rahaston noudattama sijoituspolitiikka on maltillisempaa kuin muissa osakerahastoissa keskimäärin, mutta muutoin se on täysin verrattavissa muihin markkinoilla toimiviin osakerahastoihin. Sen varoista 65 prosenttia on sijoitettuna ulkomaisiin osakkeisiin, 17 prosenttia ruotsalaisiin osakkeisiin ja loput obligatioihin sekä rahamarkkinoille. Rahaston tuotto oli noin 25 prosenttia vuonna 2005.

Koko pääomasta 90 prosenttia on sijoitettuna noin 150 rahastoon. Ruotsissa on viime vuonna (27.10.2005) valmistunut komiteamietintö (SOU 2005: 87), jossa esitetään muun muassa rahastojen määrää rajoitettavaksi huomattavasti nykyisestä, noin 100–200 rahastoon. Samassa yhteydessä on noussut esiin vakuutettujen rahastojen valinnan helpottaminen siten, että PPM tekisi valinnan vakuutettujen puolesta. Lisäksi esitetään hallinnon keskittämistä esimerkiksi siten, että PPM sulautettaisiin osaksi Försäkringskassaa. Rahastoeläkejärjestelmää koskevat uudistusehdotukset ovat parhaillaan lausuntokierroksella. Hallinnon uudistamista koskeva selvitystyö käynnistyi joulukuussa 2005 ja selvitys esitellään hallitukselle viimeistään marraskuussa 2006.

Ruotsissa rahastoeläkeviranomaisen PPM:n hallintokustannuksiin perittävä maksu oli 0,22 % (yhteensä 335 miljoonaa kruunua) kunkin eläketilin pääomasta vuonna 2005. PPM:n hallintokustannukset olivat vuonna 2004 0,27 % ja vuotta aiemmin 0,3 %, joka on myös hallintokustannuksille asetetun katon määrä. PPM:n laskelmien mukaan hallintokustannukset alenevat 0,05 prosenttiin vuoteen 2020 mennessä. Eläkepääoman kasvu on yksi syy alenevaan kustannustasoon. PPM:n hallintokustannusten lisäksi rahastoyhtiöt perivät asiakkailtaan rahastojen hoitokuluja. Nämä vaihtelevat rahastoittain ja rahastotyypeittäin (esim. korkorahastot ovat tavallisesti edullisempia kuin osakerahastot). Keskimääräinen maksu (kaikki rahastot) oli 0,86 % ja PPM:n saaman hyvityksen jälkeen 0,44 % vuonna 2005 (ks. Liite 2, taulukko 3). Hyvityskäytäntö perustuu PPM:n ja rahastojen väliseen sopimukseen ja PPM jakaa rahaston suuruudesta riippuvan hyvityksen takaisin rahastoeläketi-

leille. Hallintokustannukset olivat yhteensä keskimäärin noin 0,66 % vakuutetun pääomasta vuonna 2005. Vakuutetun näkökulmasta keskeistä on miten maksu vaikuttaa eläkkeen määrään. Seuraavassa (kuvio 2) on esitetty arvio eri maksutasojen vaikutuksesta maksettavan rahastoeläkkeen määrään.

Kuvio 2. Hallintokulujen vaikutus rahastoeläkkeen määrään.

Lähde: SOU 2005: 87

Britanniassa hallitus esittää yksilöllisiä eläketilejä osaksi lakisääteistä eläkejärjestelmää

Britannian hallitus on asettanut tavoitteekseen, että vuoteen 2050 mennessä julkinen sektori rahoittaisi eläkkeistä 40 prosenttia ja yksityinen 60 prosenttia. Tällä hetkellä suhde on lähes päinvastainen. Perinteisesti Britanniassa yritysten tarjoamat lisäeläkkeet ovat muodostaneet erittäin tärkeän lisän peruseläkkeeseen. Lakisääteinen työeläketurva on mahdollista korvata joko työnantajakohtaisilla eläkejärjestelmillä tai yksilöllisillä eläkejärjestelyillä (contracting out -menettely).

Britanniassa on etsitty uusia keinoja tavoitteen saavuttamiseksi henkilökohtaisten eläketilien kautta. Henkilökohtaista eläkesäästämistä ovat varjostaneet 1980- ja 1990-luvulla tapahtuneet henkilökohtaisten lisäeläkkeiden myyntiin liittyneet epäselvyydet. Henkilökohtaisia lisäeläkkeitä, joilla voi korvata lakisääteisen työeläkkeen tai työnantajakohtaisen lisäeläkkeen myyntiin sadoillettuhansille työntekijöille, joiden olisi ollut edullisempaa pysyä aikaisemmassa eläkejärjestelmässään. Lisäksi korkeat hallintokustannukset ovat vähentäneet tilien suosiota, kun huomattava osa pieni- ja keskituloisten maksamista maksuista on saattanut mennä hallintokuluihin.

Stakeholder-eläke otettiin käyttöön vuonna 2001. Stakeholder-eläke on yksi hallituksen keskeisistä välineistä pyrkimyksissä lisätä eläkesäästämistä. Se on vapaaehtoinen, henkilökohtainen, maksuperusteinen lisäeläke, joka on pyritty tekemään kustannuksiltaan matalaksi ja joustavaksi eläkeratkaisuksi. Se on suunnattu erityisesti keskituloisille ja niille, joilla ei ole ollut mahdollisuutta liittyä työnantajakohtaiseen eläkejärjestelmään tai joille muut henkilökohtaiset lisäeläkkeet ovat olleet liian kalliita ratkaisuja. Stakeholder-eläkkeellä voi korvata lakisääteisen S2P-lisäeläkkeen ja säästämistä tuetaan verotuksen kautta. Eläkkeelle voi jäädä 50–75-vuoden iässä.

Stakeholder-eläkkeen hallintokulujen kattamiseen saa periä palkkiota vain säädetyn enimmäismäärän, joka on ollut 1.4.2005 lähtien 1,5 prosenttia vakuutetun rahaston arvosta ensimmäisten kymmenen vuoden ajan, jonka jälkeen 1 %. Aikaisemmin sai periä vain 1 %:n hallinnollisiin kuluihin. Kyseisen maksun tulee kattaa normaalit toimintakulut ja yleisneuvonnan. Yksilöllisestä neuvonnasta perittävästä maksusta on sovittava erikseen vakuutetun kanssa. Vakuutusmaksuja voi maksaa haluamanaan ajankohtana, joko säännöllisesti tietyin aikavälein tai kertasummana. Minimimaksu on 20 puntaa. Vakuutusmaksun suuruutta voi muuttaa ja järjestelmää vaihtaa ilman siitä aiheutuvia lisäkustannuksia. Maksamisen voi myös keskeyttää ja aloittaa uudestaan ilman lisäkustannuksia. Mikäli työnantaja peri maksut, voi maksumäärää muuttaa vain puolen vuoden välein. Vuonna 2004 keskimääräinen vuotuinen maksu palkansaajan stakeholder-tilille oli 720 puntaa vuodessa, sisältäen sekä työnantajan että palkansaajan maksut. Arviolta noin 270 000 työnantajaa tarjoaa stakeholder-eläkettä työntekijöilleen. Stakeholder-eläkkeitä on myyty arviolta 2,3 miljoonaa kappaletta, ja niistä noin kaksi kolmasosaa alle £ 20 000 vuodessa ansaitseville henkilöille ja kolmannes naisille. Verovuoden 2004/05 ensimmäisellä neljänneksellä myynti lisääntyi neljänneksellä edellisvuoden vastaavaan tilanteeseen verrattuna.

Tällä hetkellä Britanniassa suunnitellaan kokonaisvaltaisempaa eläkejärjestelmän uudistamista. Hallitus esittää uutta matalakustanteista yksityistä eläketilimallia: ”National Pension Savings Scheme (NPSS)”. Kaikki vähintään 22-vuotiaat työntekijät, jotka eivät kuuluisi sopivaan työnantajakohtaiseen eläkejärjestelmään, siirtyisivät automaattisesti uuteen tilijärjestelmään. Työntekijöiden täytyy maksaa tilimallissa 4 % tulokynnyksen (£ 5 035) ja ylemmän tulorajan (£ 33 540) välisestä bruttoansiosta. Työnantaja maksaisi tilille 3 % samasta palkkasummasta kuin työntekijä, jonka lisäksi valtion myöntämä veroetu kartuttaisi tiliä 1 %:n. Järjestelmään ei tarvitsisi liittyä tai siitä voisi erota, mikäli työnantaja liittäisi kaikki työntekijänsä vähintään vastaavan tasoiseen työnantajakohtaiseen eläkejärjestelmään. Myös yrittäjät ja henkilöt jotka eivät ole työelämässä voisivat liittyä tilijärjestelmään.

Britanniassa suurin osa työntekijöistä kuuluu vielä etuusperusteisiin eläkejärjestelmiin, mutta maksuperusteisten järjestelmien laajuus on kasvamassa voimakkaasti. Keskimäärin 46 % työntekijöistä on jäsenenä työnantajakohtaisessa eläkejärjestelmässä: 32 % työvoi-

masta kuuluu etuusperusteisiin järjestelmiin ja 14 % maksuperusteisiin. Vuonna 2004 noin 71 % työnantajista korotti työntekijöiden eläkemaksua rahoituspaineiden helpottamiseksi. GAD (Government Actuary Department) julkaisi vuonna 2003 selvityksen työnantajakohtaisista eläkejärjestelmistä vuonna 2000. Sen mukaan työntekijöiden maksut yksityisen sektorin etuusperusteisiin eläkejärjestelmiin olivat keskimäärin 5–7 % tuloista. Maksuperusteisiin järjestelmiin yleisimmät maksut olivat 2–4 % tuloista. Työnantajien maksut yksityisen sektorin järjestelmiin vaihtelivat paljon. Etuusperusteisten contracting out-järjestelyissä maksut olivat yleensä 10–15 % tuloista ja maksuperusteisissa järjestelmissä useimmat jäsenet kuuluivat järjestelmään, jossa työnantaja maksoi vähemmän kuin 8 % tuloista. Noin 10 % aktiiveista yksityisen sektorin työntekijäjäsenistä ja 8 % julkisen sektorin järjestelmistä maksoi ylimääräisiä vapaaehtoisia vakuutusmaksuja

Irlannissa eläkesäästötili kasvattanut suosiotaan

Irlannissa otettiin käyttöön henkilökohtainen säästötili (Pension Retirement Savings Account, PRSA) vuonna 2002. Lain voimaantulon myötä Irlannin eläkejärjestelmä muokkautui lähemmäksi Britannian mallia. Eläkelakiin vuonna 2003 tehty lisäys velvoittaa työnantajat tarjoamaan työntekijöilleen mahdollisuutta hankkia PRSA työpaikan kautta. Työnantajilla on välitysvollisuus PRSA-tilin hankkimiseksi. Työnantaja myös vähentää työntekijän maksun heidän palkastaan ja maksaa sen PRSA:n tarjoajalle. Työnantaja voi vapaaehtoisesti osallistua myös rahoitukseen. Työntekijän ei ole pakko käyttää työnantajansa välittämää PRSA:ta, vaan hän voi valita myös jonkin toisen PRSA:n tarjoajan. Työntekijät maksavat tällaisessa tapauksessa maksut suoraan valitsemalleen PRSA:n tarjoajalle. Työpaikkaa vaihdettaessa PRSA on vapaasti siirrettävissä ilman sanktiota.

PRSA on maksuperusteinen eläkejärjestelmä, jonka tarkoituksena on tarjota joustavaa henkilökohtaista lisäeläketurvaa työmarkkina-asemasta riippumatta. Eläketilit eivät ole valtion takaamia, vaan niiden kehitys määräytyy valittujen sijoitusrahastojen tuoton mukaan. Maksuosuutta voi muuttaa tai maksamisen voi lopettaa kokonaan ilman lisärangastusta. Henkilö voi maksaa PRSA-tilille maksusuorituksia eläkkeellä ollessaankin 75-vuoden ikään saakka. PRSA:n välittäjän vaihtaminen on myös ilmaista. Valtuutettuja PRSA:n tarjoajia oli vuoden 2006 alussa 10 kappaletta.

PRSA-sijoitustilejä on kahdenlaisia: standardisoitu PRSA (standard PRSA) ja ei-standardisoitu (non-standard PRSA). Standardisoidussa PRSA:ssa järjestelmän hallinnoimiseen menevä osuus ei saa ylittää 1 prosenttia tilin varoista ja/tai 5 prosenttia maksuista. Ei-standardisoidussa PRSA:ssa tarjoavat yhtiöt voivat määritellä perittävän kulukorvauksen vapaasti, jossa korvaus vaihtelee 0–15 prosenttiin maksusta. Maksuista perittävä osuus on yleensä sitä pienempi, mitä suurempi on sijoitus. Standardisoidussa PRSA:ssa voidaan sijoittaa ainoastaan ennalta määrättyihin rahastoihin ja väliaikaisiin käteisarvoihin. Ei-standardisoidussa PRSA:ssa sijoitusmahdollisuudet ovat laajemmat.

Vuoden 2005 lopussa kaikista PRSA-sopimuksista noin 78 prosenttia oli standardisoituja ja 22 prosenttia ei-standardisoituja. Osaltaan kehityksen kasvua selittää valvonnan lisääntyminen. Vuoden 2005 loppuun mennessä 76 300 työnantajaa oli allekirjoittanut PRSA:n tarjoajan kanssa uuden lain mukaisen pakollisen sopimuksen. Työntekijöistä noin 27 400 henkilöä oli solminut PRSA-sopimuksen työnantajansa kautta.

Taulukko 3. PRSA-sopimusten kehitys vuosina 2003–2005.

	2003	2004	2005
PRSA-sopimuksia, kpl	19 000	46 250	68 250
Yhteisarvo, milj. euroa	41	178	451

PRSA-tililtä voi alkaa nostaa eläkettä normaalisti 60–75-vuoden iässä. Joissain tapauksissa on myös mahdollista alkaa nostaa sitä jo aikaisemminkin, esim. jos henkilö jää työstä eläkkeelle 50-vuotiaana tai vanhempana tai työelämä ei enää jatku vakavan sairauden tai työkyvyttömyyden vuoksi. Eläkkeelle jäädessään henkilö voi verovapaasti nostaa 25 prosenttia rahastojen arvosta kertasummana. Muut nostot rahastosta ovat normaalin tuloveromenettelyn (PAYE) mukaisia.

Saksassa lisäeläkesäästäminen lähtenyt kasvuun

Saksassa tuli vuoden 2001 eläkeuudistuksen yhteydessä voimaan laki, joka velvoittaa valtion maksamaan tukea lisäeläkesäästämiseksi (ns. Riester-Rente). Tuen tavoitteena on korvata lakisääteisen turvan heikkeneminen tulevina vuosikymmeninä. Tukeen ovat oikeutettuja kaikki, jotka maksavat sosiaalivakuutuslain mukaisia pakollisia eläkevakuutusmaksuja. Tukea maksetaan myös tukeen oikeutetun puolisolle, vaikka tämä ei olisi siihen itse oikeutettu. Tukea voidaan maksaa yksilölliselle eläkesäästämiseksi, joka on järjestetty vakuutusyhtiöstä otettuna eläkevakuutuksena tai pankissa tai muussa rahastossa sovittuna eläkesäästämisenä. Tukea voidaan maksaa myös työnantajakohtaiseen tai laajempaan työmarkkinoilla sovittuun lisäeläkesäästämiseen. Tuki maksetaan kiinteänä euromääräisenä tukena ja sen lisäksi vakuutetun tuloista ja maksettujen maksujen määrästä riippuen mahdollisesti verovähennyksenä.

Täyden tuen saaminen edellyttää, että saaja on itse maksanut tietyn vähimmäismaksun eläketililleen. Vaadittava kokonaismaksu, oma vähimmäismaksu ja tuki yhteensä, määräytyy niistä bruttotuloista, joista peritään lakisääteinen eläkevakuutusmaksu. Verovuodelta 2006 vaadittava kokonaismaksu täyden tuen saamiseksi on vähintään kolme prosenttia näistä tuloista ja se nousee vuoteen 2008 mennessä kahdeksaan prosenttiin. Jos maksuja on maksettu vähemmän, tuki pienenee vastaavasti. Seuraavassa taulukossa on esitetty kiinteän euromääräisen tuen määrät.

Taulukko 4. Riester-eläke lyhyesti.

	2005	2006/2007	2008 alkaen
Verottoman säästön enimmäismäärä	1 050 €	1 575 €	2 100 €
Perustuki	76 €	114 €	154 €
Lisä kustakin lapsesta	92 €	138 €	185 € → 300 €
Henkilökohtainen vähimmäismaksu	2 % – tuen määrä	3 % – tuen määrä	4 % – tuen määrä
Enimmäismaksu	1 050 € – tuen määrä	1 575 € – tuen määrä	2 100 € – tuen määrä
Vähintään maksettava	60 €	60 €	60 €

Vuoden 2004 loppuun mennessä oli Riester-eläkkeitä myyty noin 4,2 miljoonaa kappaletta. Vuoden 2006 1.neljänneksen lopussa Riester-eläkkeitä oli myyty jo 6,2 miljoonaa kappaletta. Aikaisemmissa arvioinneissa Riester -eläkkeiden suosion odotettiin olevan huomattavasti korkeampaa. Riester -eläkkeiden myynti on kiihtynyt vasta vuoden 2005 alusta.

Börsch-Supan ja Wilke (2006) arvioivat Riester-eläkejärjestelmään liittyvien tiettyjen erityisehtovaatimusten rajoittavan huomattavasti uusien vakuutus tuotteiden kehittämistä ja vähentävän tarjontaa. Näiden on todettu myös nostavan eläkkeen hallintokustannuksia normaaliin henkivakuutustoimintaan verrattuna.

Italian erorahajärjestely mahdollistaa yksilöllisen eläkesijoittamisen vuoden 2007 alusta

Italiassa ollaan kehittämässä yksilöllistä eläketilimallia ns. erorahajärjestelyä (TFR, Trattamento di fine Rapporto) uudistamalla. Vuoden 2007 alusta yli 50 henkeä työllistävien yritysten maksama TFR -raha siirretään eläkerahastoihin, elleivät työntekijät erikseen kiellä rahojen siirtämistä toiseen pilariin. Siinä tapauksessa TFR -rahastot siirretään Instituto Nazionale Previdenza Sociale (INPS) hallinnoimaan valtion sosiaaliturvarahastoon. TFR-rahastot, jotka on kerätty vuoteen 2007 mennessä, pysyvät kuitenkin yrityksen hallinnassa.

Yritykset, jotka työllistävät alle 50 henkeä voivat tulevaisuudessakin pitää TFR-rahastot hallinnassaan. Jopa 99 % Italiassa toimivista yrityksistä on pienyrityksiä.

Uudistuksen jälkeen vakuutettu voi itse tehdä sijoituspäätöksiä TFR-varojen suhteen. Aiemmin tämä oikeus oli vain työnantajalla. Eroraha merkittiin yleensä aikaisemmin yrityksen kirjanpitoon kirjanpidollisena varauksena.

Tällä hetkellä TFR erorahaa karttuu työntekijälle 6,9 % vuosittaisesta bruttopalkasta, josta työnantaja maksaa 6,4 % ja työntekijä 0,5 %. Työnantajalta peritään lisäksi 0,2 %:n suuruista maksua erorahajärjestelmän takuurahastoon, jolla turvataan erorahan maksaminen, mikäli työnantaja on maksukyvytön. Maksu peritään koko palkasta ilman ylärajaa. Karttuneita varoja tarkistetaan vuosittain 75 prosentilla elinkustannusindeksistä ja 1,5 prosentin korolla.

Erorahan luonne muuttuu uudistuksessa annuiteettimuotoiseksi eläkesäästämiseksi. Tällä hetkellä työntekijällä on oikeus kahdeksan vakuutusvuoden jälkeen käyttää korkeintaan 75 % karttuneesta erorahasta joko ensiasunnon ostoon (työntekijöille tai heidän lapsilleen) tai terveydenhoidon kustannuksiin. Eläkerahastoissa vastaavanlaista kertanoston mahdollisuutta ei enää ole. Eläkerahastoissa ei myöskään ole mitään takuutuottojärjestelyä, toisin kuin yritykseen jäävillä TFR-varoilla.

Uudistuksen tultua voimaan työntekijällä on kuusi kuukautta aikaa päättää siirtääkö TFR-varat tiettyyn eläkerahastoon vai pitääkö rahat yhtiössä. Jos työntekijä ei tee mitään asian suhteen, siirretään varat kollektiivisesti tai työnantajakohtaisesti sovitettuun eläkerahastoon. Kahden vuoden jälkeen työntekijä voi vaihtaa rahastoa kustannuksitta.

TFR uudistuksen odotetaan lisäävän eläkesäästämistä. TFR maksuja karttuu vuoden aikana noin 19 miljardia euroa, joista hallitus arvioi kolmanneksen siirtyvän yksityisiin rahastoihin, toisen kolmanneksen valtion eläkerahastoon (INPS) ja viimeisen kolmanneksen jäävän pieniin yrityksiin.

Uudistus koskee ainoastaan yksityisen sektorin työntekijöitä. Julkisen sektorin yrityksissä työskentelevät työntekijät voivat liittyä kuitenkin jo olemassa oleviin eläkerahastoihin erityisjärjestelyin.

Uudehko Institute of Economic Research and Analysis (ISAE):n tutkimus osoittaa työntekijöiden kiinnostuksen ja tietoisuuden TFR:n siirtämisestä eläkerahastoihin olevan vähäistä. Kyselyn mukaan 15,8 % työntekijöistä siirtäisi TFR:n eläkerahastoihin, 43,6 % jättäisi sen yritykseen ja 40,5 % ei tiennyt mitä tehdä. Niistä työntekijöistä, jotka jättäisivät TFR:n yritykseen, 32 % ilmoitti suosivansa varmempaa tuottoa eläkerahastoihin verrattuna ja 49,4 % pitää kertasummanostoa annuiteettia houkuttelevampana.

Tanskan säästöeläketilijärjestelmään lisää valinnanmahdollisuuksia

Tanskassa yksilölliset eläketilit tulivat osaksi pakollista eläkejärjestelmää vuonna 1998. Alkuun tilapäiseksi järjestelyksi tarkoitettu eläketilimalli⁵ muutettiin pysyväksi vuoden 1999 alusta. Tanskassa yksilölliseen eläketili- eli SP-järjestelmään⁶ maksetaan 1 % palkasta, tosin vuosilta 2004–2007 maksua ei peritä.

Tanskassa eläketilimalli onkin etsinyt muotoaan lähes koko elinkaarensa ajan. Aiemmin eläketiliin oli rakennettu ns. solidaarinen tulonsiirtoelementti. Maksun siirto eläketileille tapahtui suhteessa maksettuihin ATP-työeläkemaksuihin eli tehdyn työajan perusteella. Saman työajan tehneet saivat tililleen samansuuruisen säästösumman, riippumatta maksettusta maksusta. Vuodesta 2002 alkaen säästötilille kertyvä maksuosuus on määräytynyt yksilöllisesti. Vuoden 2005 alusta vakuutetut saivat laajemmat mahdollisuudet päättää itse SP-säästöeläkevarojensa sijoittamisesta. Vakuutetuilla on kolme vaihtoehtoa: antaa ATP-

---

⁵ DMP, Den Midlertidige Pensionopsparing

⁶ SP, Den Saerlige Pensionsopsparing

laitoksen hoitaa varoja kuten aiemmin, jättää varat ATP:n hoitoon, mutta valita itse mihin sijoitusrahastoihin varat sijoitetaan, tai vaihtaa kokonaan vakuutusentarjoajaa. Ensimmäisessä vaihtoehdossa tilin varat menevät yhteen ATP:n kolmesta sijoitusrahastosta, joiden sijoitusstrategia perustuu vakuutetun ikään.

Toisessa vaihtoehdossa varojen sijoittamisesta voi itse päättää 1.1.2005 avatussa ”Folkeborsernissä” eli internetissä toimivassa ”kansalaisten pörssissä”. Folkeborsern lähtee käyntiin tilanteessa, jossa SP-vakuutusmaksuja ei peritä lainkaan, mutta nykyisten SP-tilien yhteensä 43 miljardin kruunun (5,8 mrd. e) varat siirretään järjestelmään. Myös vanhasta LD-järjestelmästä (Lonmodtagernes Dyrtingsfond) on mahdollista siirtää varoja järjestelmään 1.7.2005 alkaen, jolloin LD-tilien varat ovat vapaasti siirrettävissä myös muiden hyväksytyjen vakuutus- ja rahalaitosten hoidettaviksi. LD-tiliä on 1,1 miljoonalla tanskalaisella ja rahaston arvo on noin 54 miljardia Tanskan kruunua (7,3 mrd. e).

Vakuutettu voi myös valita kolmannen vaihtoehdon ja vaihtaa kokonaan ATP:stä toiseen vakuutusentarjoajaan. SP-vakuutusmaksut kerää silti jatkossakin veroviranomainen, työttömyyskassat ja kunnat ja ne maksetaan ATP:lle, joten vakuutetulla on oltava edelleen tili myös ATP-laitoksessa.

Eläkesäästöt maksetaan kansaneläkeiän eli 65 vuoden täyttämistä alkaen (67 ikävuodesta, jos syntynyt ennen 1.7.1939). Eläkettä maksetaan kuukausittain 10 vuoden ajan, mutta 15 000–120 000 kruunun säästöt maksetaan kerran vuodessa 10 vuoden ajan ja alle 15 000 kruunun säästöt kertausummana. Eläkkeen alkamista voi lykätä 70-vuotiaaksi asti, jolloin varojen tuotto voi nostaa eläkettä. Jos vakuutettu kuolee, varat maksetaan kuolinpesälle.

Taulukko 5. ATP:n ilmoittamat hallintokulut säästöeläketilijärjestelmässä.

	Prosenttia vuodessa	Enintään vuodessa
Perusmaksu	0,1 %	10 kruunua
Hallintomaksut perus SP-tilissä	0,175 %	35 kruunua
Hallintomaksut valinnaisessa SP-tilissä	0,35 %	70 kruunua
Siirtomaksu pois ATP:stä	–	200 kruunua

USA:ssa Bushin suunnitelmat eläketilijärjestelmien perustamiseksi vastatulessa

USA:ssa ollaan huolissaan lähes nollaan laskeneesta säästämistäasteesta ja samaan aikaan yhä kasvavista eläkemenoista. Yhdysvalloissa on keskusteltu useaan eri otteeseen yksilöllisten eläketilien perustamisesta. Bush asetti mm. lakisääteisen eläkejärjestelmän yksityistämisen yhdeksi tärkeimmäksi tavoitteekseen, kun hänet valittiin toiselle presidenttikaudelle.

leen 2004. Suunnitelmissa on esitetty yksityisen säästötilijärjestelmän perustamista, jonne kansalaiset voisivat sijoittaa noin 4 prosenttia ansioistaan, eli noin kolmanneksen nykyisestä eläkemaksusta.

Lisäksi on kaavailtu ns. työnantajien eläkesäästötilin (employer retirement savings accounts, ERSAs) perustamista, joka yhdistäisi useita nykyisiä maksuperusteisia järjestelyitä, mukaan lukien 401(k)-järjestelmän⁷, yhteen ohjelmaan.

Työnantajakohtaisia eläkejärjestelyjä on USA:ssa noin 50 %:lla työssä käyvistä väestöstä. Tällä hetkellä työnantajakohtaiset eläkejärjestelmät ovat saaneet paljon epäluottamusta osakseen, kun useat suuryritykset ovat todenneet rahojensa loppuneen. Tämän seurauksena työnantajakohtaisia eläkejärjestelmiä on lakkautettu tai muutoin etuuksia madallettu varsinkin uusien työntekijöiden osalta. Esimerkiksi tietotekniikkayhtiö IBM ilmoitti vuoden 2006 alussa jäädyttävänsä 48 miljardin dollarin suuruisen täysin rahastoidun eläkerahastonsa. Ensimmäisessä vaiheessa 117 000 amerikkalaisen työntekijän eläke jäädytetään siten, ettei eläke enää kasva samaan tapaan työvuosien myötä. Myöhemmin jäädytys tulee koskemaan myös ulkomaisia työntekijöitä. Vanhassa järjestelmässä pitkäaikaisessa työsuhteessa olevan työntekijän eläke kasvoi nopeasti viimeisinä työvuosina. IBM:n lisäksi vastaavia järjestelyjä ovat tehneet myös mm. tietokonevalmistaja Hewlett-Packard ja teleyhtiö Verizon. Etuuserusteisessa järjestelmässä eläkeläisen kuukausittain saama eläke on määräytynyt työvuosien ja palkan perusteella. Valtio on antanut lisäksi vakuuden eläkkeen maksamisesta. Jos vaikeuksiin joutuneet yritykset eivät pysty maksamaan luvattuja eläkkeitä, niistä huolehtii liittovaltion vakuuslaitos PBGC. Yhä useammat yhtiöt ovat lipsuneet eläkelupauksistaan ja turvautuvat liittovaltion apuun. Tämän takia PBGC onkin kääntynyt erittäin tappiolliseksi ja sen vaje lisääntynyt vuoden aikana noin 50 prosenttia. PBGC:n rahoitusvajeen takia on vaarana, että lopulta veronmaksajat joutuvat kuittaamaan alijäämän. Rahoituspulan takia se ei maksa eläkkeitä täysarvoisina vaan leikkaa niistä lähes kaikkia. Usein PBGC maksaa vain 25 000 dollarin vuosieläkkeen, vaikka yhtiö olisi luvannut jopa 100 000 dollarin vuosieläkkeen. Esim. lentoyhtiö Unitedin henkilöstö menetti yli kolmen miljardin dollarin saavutetut edut, kun liittovaltion vakuutuslaitos otti vastuun eläkkeistä.

Uusien eläketilien rakentamiseen liittyvien siirtymiskustannusten on arvioitu nousevan jo ensimmäisen vuosikymmenen aikana 100 miljardiin dollariin. Eläkemaksun tulisi nousta nykyisestä 12,4 %:sta noin 19 %:iin 75 vuoden aikana, jotta tasapaino saavutettaisiin.

Eläketurvan yksityistäminen on herättänyt paljon epäluuloa kansan keskuudessa. Tällä hetkellä näyttää siltä, että hanke ei ole saanut tarpeeksi suurta kannatusta.

⁷ 401(k)-vakuutukset ovat saaneet nimensä siitä, että ne täyttävät lisäeläkkeitä koskevan verolain kohdan 401(k) määräykset, jotka asettavat näille maksuperusteisille järjestelmille tiukemmat kriteerit kuin muille lisäeläkejärjestelmille, mm. vakuutusmaksuille on säädetty matalampi enimmäismäärä.

4 Lopuksi

Eläkemaksukatton käyttöönnotosta on keskusteltu myös Suomessa, kun eläkevakuutusmaksujen odotetaan kasvavan. Keskusteluissa on syytä muistaa, että katto ei tarjoa yksiselitteistä ratkaisua ikärakenteen muutoksesta aiheutuvaan eläkekustannusten nousuun, vaan on vain yksi kustannuksia hillitsevistä vaihtoehtoista. Suomessa maksukatton asettaminen nykytasolle johtaisi eläkkeiden leikkauksiin. Näin on käynyt esimerkiksi Saksassa, jossa eläkemaksukatto on asetettu hyvin lähelle nykytasoa. Viimeisimmät uutiset Saksasta kertovat, että maksua ollaan nostamassa jo vuoden 2007 alusta nykyisestä 19,5 prosentista 19,9 prosenttiin (maksukatto 20 %). Toisaalta Alankomaissa tavoitteena on, että maksukatosta huolimatta kansaneläkkeen tasoa ei heikennetä. Rahoituksen turvaamiseksi Alankomaissa joudutaan tulevaisuudessa kuitenkin turvautumaan muihin tulolähteisiin. Ruotsissa turvauduttiin vastaavanlaiseen ratkaisuun eläkkeiden leikkaamisen sijaan, kun eläkevarojen siirtoa valtiolle ei suoritettu määrääjassa. Maksukatto ei täten välttämättä muodostu niin pysyväksi kuin sen perimmäinen tarkoitus on.

Toinen ja läheisesti edelliseen liittyvä kestopuheenaihe on jako- ja rahastoivan eläkejärjestelmän paremmuus ja siitä kiistely. Yhä useampi maa on ottanut eläketilimallin jossain määrin käyttöön tai ainakin pohtii sen mahdollista käyttöönottamista. Tämän katsauksen tarkoitus ei ole puhua rahastoivien järjestelmien puolesta tai vastaan, vaan ainoastaan esitellä muutamia niitä käyttöön ottaneita maita kokemuksineen.

Periaatteessa jakojärjestelmästä rahastoivaan tilijärjestelmään siirtyminen vähentää väestörakenteeseen liittyvää sukupolvien välistä varallisuuden uudelleenjako-ongelmaa, koska täysin rahastoiva järjestelmä on puhdasta säästämistä, jossa eläkkeen määrä on suoraan verrannollinen maksettuihin eläkemaksuihin ja saatavaan korkotuottoon. Eläketileihin sisältyy myös paljon ongelmakohtia, kuten riskitason kasvaminen ja sitä myötä tulevan eläketason suurempi epävarmuus. Hallinnointikulut ovat myös yleensä suurempia eläketilimalleissa kuin jakojärjestelmään pohjautuvissa eläkejärjestelmissä. Myöskään siirtyminen jakojärjestelmästä rahastoivaan tai osittain rahastoivaan eläkejärjestelmään ei ole yksinkertaista, koska uudistuksen seurauksena varallisuuden jaossa tapahtuu muutoksia. Tällöin vähintään yksi sukupolvi joutuu sen seurauksena huonompaan taloudelliseen asemaan.

Lähteet

AFP, Asociación de Administradoras de Fondos de Pensiones. <http://www.afp-ag.cl/>.

Anttila, Suvi. Tanskan eläkejärjestelmä. Eläketurvakeskus. 2/2005.

ATP-huset. www.atp.dk.

Börsch-Supan, Axel H ja Wilke, Christina B. "The German Public Pension System: How It Will Become an NDC System Look-Alike". Teoksessa: Pension Reform: Issues and Prospects for Non-Financial Defined Contribution (NDC) Schemes. Toim. Robert Holzmann ja Edward Palmer. World Bank. 2006.

Bravo, Jorge H. 2001. The Chilean Pension System: A Review of Some Remaining Difficulties After 20 Years of Reform. International Seminar on Pensions 5-7 March, 2001, Sano-shoin Hall, Hitotsubashi University, Tokyo, Japan.

Capitales (1999), "Tema especial: ¿Cuál ha sido la verdadera rentabilidad del sistema de AFP?" April, 1999.

CMA, Centrum för Marknadsanalys. 2004. Eftervalsundersökning 2004. En rapport på uppdrag av PPM.

COM (2006) 62 final. Joint Report on Social Protection and Social Inclusion 2006 - Synthesis report on adequate and sustainable pensions. Commission staff Working Document. SEC(2006) 304. Brussels, 27.2.2006.

Corbo, V. and Schmidt-Hebbel, K. "Macroeconomic Effects of Pension Reform in Chile" teoksessa FIAP: Pensions Reforms: Result and Challenges, Santiago, Chile. 2003.

Eironline, European industrial relations observatory on-line. Italy: Reform of supplementary pensions system approved. www.eiro.eurofound.eu.int

European Pensions & Investment News: Life in the slow lane. 10.11.2003.

Financial Times. The Chilean model runs out of road. 28.11.2005.

Financial Times. Pensions Dilemma. 1.2.2006

Financial Times. Feeling the pension tension. 27.11.2005.

Financial Times. Bush Shifts approach on Social Security reform. 28.4.2005.

Financial Times. Bush says Social Security is not a black-and-white issue. 15.4.2005.

Gill, Indermit S.; Packard, Truman; Yermo, Juan. Keeping the Promise of Social Security in Latin America. Washington, DC: World Bank, 2005.

Helsingin Sanomat. Eläkemuutokset pelottavat Yhdysvalloissa. 16.1.2006

Hewitt Associates. 8/2004. Pension Reform Legislation Approved (Italy).

Ian Vasquez. Testimony, Director, Project on Global Economic Liberty. Cato Institute. Before the Committee on Ways and Means, Subcommittee on Social Security, June 16, 2005.

International Update, Recent Developments in Foreign Public and Private Pensions. 1/2005. www.ssa.gov

Investment & Pensions Europe – IPE.com. TFR transfer agreement could be €5bn boost to Italian pension funds. 24.10.2006.

Investment & Pensions Europe – IPE.com. Record demand for Germany’s Riester Pensions. 31.1.2006.

Investment & Pensions Europe – IPE.com. Demand for Germany’s Riester pension surges. 23.11.2005.

Investment & Pensions Europe – IPE.com. Italy: Researchers warn on Tfr pension risk. 11.1.2005.

James, Estelle; Cox Edwards; Alejandra; Wong, Rebeca. 2003. The Gender Impact of Pension Reform: A Cross-Country Analysis. Policy Research Working Paper 3074. The World Bank.

James, Estelle; Smalhout, James; Vittas, Dimitri. 2001. “Administrative Costs and the Organization of Individual Account Systems : A Comparative Perspective, “ teoksessa New Ideas About Old Age Security, toim. Toim. Robert Holzmann ja Joseph Stiglitz. Washington DC: World Bank.

James, Estelle (2005) ”What Can We Learn from the British Experience with Personal Accounts”. National Center for Policy Analysis. Brief Analysis No. 512.

James, Estelle. (2005). Reforming Social Security: Lessons from Thirty Countries. NCPA Policy Report No. 277. National Center for Policy Analysis. ISBN #1-56808-147-2. www.ncpa.org/pub/st/st277

James, Estelle. Lessons for Europe. Investment & Pensions Europe – IPE.com. 1.6.2005.

Klaus Schmidt-Hebbel. Comments on “Demographic and Pension-System Challenges to Financial and Monetary Stability”, by E. Philip Davis, presented at the OeNB Annual Conference, Vienna, May 27-28, 2004, Central Bank of Chile.

Kauppalehti. USA:n eläkejärjestelmän tila ennätysellisen huono. 10.10.2005.

Knuuti, Juha. USA:n sosiaaliturvajärjestelmän reformi. Eläketurvakeskuksen muistio. 3.2.2005.

Knuuti, Juha. Ison-Britannian hallituksen esitys eläkejärjestelmän uudistamiseksi. Eläketurvakeskuksen muistio. 1.6.2006.

Knuuti, Juha. Eläkekomission ehdotukset Britannian eläkejärjestelmän uudistamiseksi. Eläketurvakeskuksen muistio. 10.1.2006.

Knuuti, Juha. Irlannin eläkejärjestelmä. Eläketurvakeskus. 4/2005.

Knuuti, Juha. Britannian eläkejärjestelmä. Eläketurvakeskus. 6/2005.

Laitinen-Kuikka, Sini; Bach, Jarna; Vidlund, Mika. Eläketurva Länsi-Euroopassa 2002. Eläketurvakeskus. 2002.

Lassila, J. & Valkonen, T. 1999. (toim.) Henkilökohtaiset sosiaalilit – sosiaaliturvan uusi rahoitusratkaisu. ETLA. Taloustieto Oy.

Leiva, Fernando (2005): Chile’s Privatized Social Security System: Behind the Free-Market Hype, A Scam. http://www.networklobby.org/connection/chile_ss_may05.pdf

Life and Pensions – Between a rock and hard palce. 1/2006. www.life-pensions.com

Milliman Global, employee benefits. Recent developments in Italian pensions. 10/2005.

Morgan Stanley. Italian Insurance. Italian Pension Reform: Consensus Is Too Optimistic. 19.8.2004.

Morgan Stanley. Italy: Pension Reform – No Free Lunch for financial Sector (Part III). 25.8.2004.

MRRC Newsletter – 1/2006. Volume 7, Issue 1. University of Michigan Retirement Research Center.

NCPA – Study #271, Private Pension Annuities in Chile. National Center for Policy Analysis.

PPM, Premiepensionsmyndigheten. www.ppm.nu.

Riesco, Manuel. 2004. “Private Pensions in Chile, a Quarter Century on”.

SOU, Statens offentliga utredningar, 2005:87. Svårnavigerat? Premiepensionssparande på rätt kurs. Finansdepartementet. 27.10.2005.

SPC, Social Protection Committee. 2005. Privately Managed Pension Provision. 2/2005. European Commission.

SPC, Social Protection Committee. 2006. Current and Prospective Theoretical Pension Replacement Rates. European Commission.

The Economist. 18.2.2006. More than a notional improvement.

The New York Times. Larry Rohter. Chile’s Candidates Agree to Agree on Pension Woes. 1.10.2006.

Social Security Reform. Other Countries’ Experiences Provide Lessons for the United States. Report to Congressional Requesters. United States Government Accountability Office (GAO). GAO-06-126.

Social Security Reform. Information on Using a Voluntary Approach to Individual Accounts. Report to the Ranking Minority Member, Special Committee on Aging, U.S. Senate. United States Government Accountability Office (GAO). GAO-03-309.

UBS Investment Research. Italian Insurance. Pension reform is finally approved. 2.8.2004. www.ubs.com/investmentresearch

Uthoff, Andras. 2001. La reforma del sistema de pensiones en Chile: desafíos pendientes Santiago de Chile, Julio de 2001 Unidad de Estudios Especiales Secretaria Ejecutiva. Serie Financiamiento al Desarrollo 121.

Vidlund, Mika. 2005. Uudet EU-maat ja rahastoeläkejärjestelmien mairinnousu. Eläketurvakeskuksen katsauksia 2005:2.

LIITE 1

Taulukko 1. Esimerkkejä maista, joissa on käytössä yksilölliset eläketilit.

	Aloitusvuosi	Maksuprosentti työntekijä (tt)+ työnantaja (ta)	Osuus tulevan eläk- keen määrästä*
Eurooppa			
Bulgaria	2002	0,75 % (tt) + 2,25 % (ta) (2004) -> 5,0 %	matala
Iso-Britannia	1978-88	vaihtelee	keskitasoa
Italia (TFR)	2008 (uusi)	0,5 % (tt) + 6,4 % (ta)	matala
Latvia	2001	2 % (tt)(2004) -> 10 % (2010)	matala
Liettua	2003	4,5 % (tt)(2006) -> 5,5 % (2007) tt ⁸	matala
Puola	1999	7,3 % (tt) (2006)	keskitasoa
Ruotsi	1999	2,5 % (tt+ta)	matala
Saksa (Riester)	2001	3 % (tt) -> 4 % (2007)	matala
Slovakia	2005	9,0 % (tt+ta)	keskitasoa
Tanska	1998	1 % (tt) ⁹	matala
Unkari	1998	8,0 % (tt) (2004)	keskitasoa
Viro	2002	2,0 % (tt) + 4,0 % (ta) (2004)	keskitasoa
Latinalainen Amerikka			
Argentina	1994	7,7 % (tt)	keskitasoa
Bolivia	1997	10 % (tt)	korkea
Chile	1981	10 % + 2,4 % hallinto + tk, pe (tt)	korkea
Costa Rica	2000	1 % + 0,19 % hallinto (tt) + 3,25 % (ta)	matala
Dominikaaninen tasa- valta	2003	2,28 % + 0,6 % hallinto (tt) + 5,72 % (ta)	keskitasoa
El Salvador	1998	3,25 % + 1,71 % hallin- to (tt) + 6,75 % (ta)	korkea
Meksiko	1997	1,125% + 0,625 % hallinto (tt) + 5,15% (ta)	korkea
Peru	1993	10 % + 2,27 hallinto (tt)	korkea
Uruguay	1995	vaihtelee	keskitasoa
Australia	1992	9 % (ta) ¹⁰	keskitasoa

* Matala = 30 %; Keskitaso = 40 % – 60 %; Korkea = yli 70 % tulevan eläkkeen korvaustasosta (Lähde: James 2005)

⁸ Liettuaissa työntekijä voi sijoittaa osan sosiaaliturvamaksustaan yksityiselle tilille, joka vastaa 4,5 % kokonaistulosta (2006). Maksu on kasvanut 1 %:n vuodessa, ja kasvaa vuoteen 2007 saakka, kun maksu on 5,5 %. Vuonna 2004 se oli 2,5 %.

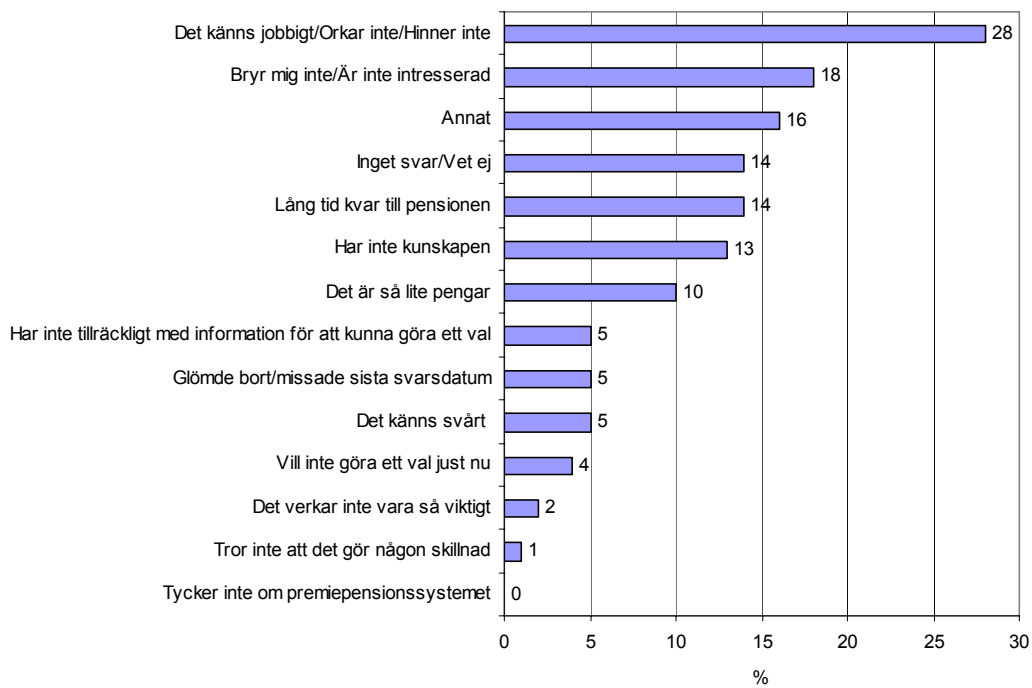
⁹ Tanskassa ei SP-tilimaksua peritä vuosilta 2004-2007.

¹⁰ Australiassa lakisääteinen työnantajan maksu 9 %, (ansiokatto 30 560 \$ 2004). Työntekijän maksut vapaaehtoisia.

LIITE 2

Kuvio 1. Ruotsissa vuonna 2004 rahastoeläkejärjestelmään liittyneiden syitä aktiivisen valinnan suorittamatta jättämiselle.

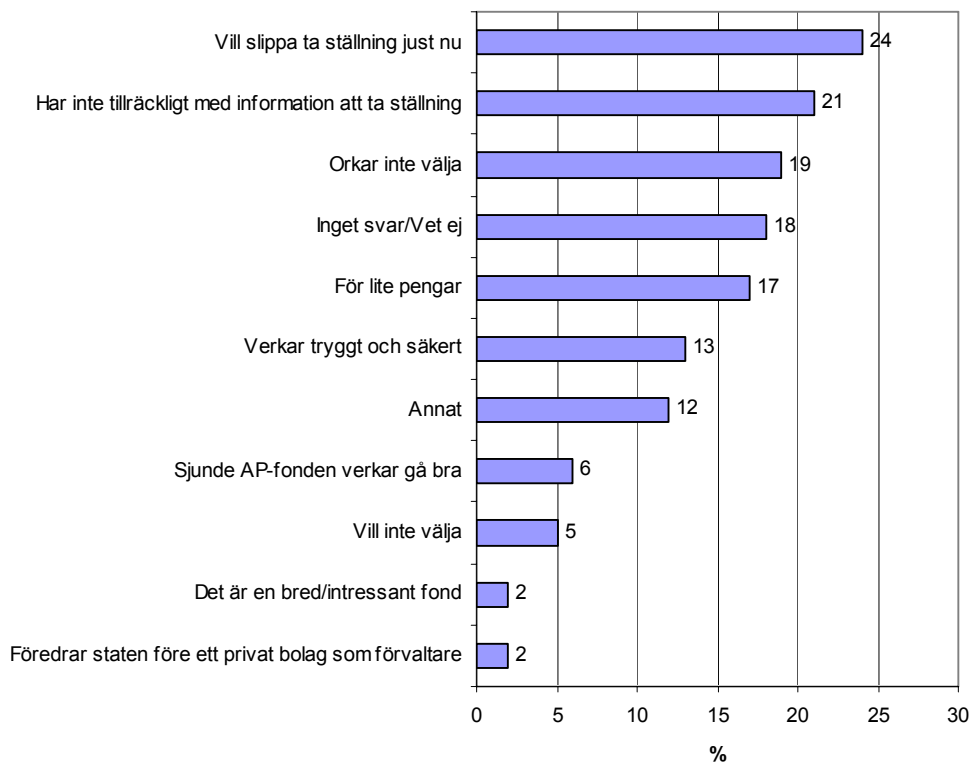
Kysymys: Vad är orsaken till att du inte valt?

Lähde: PPM, CMA 2004 (Eftervalsundersökning)

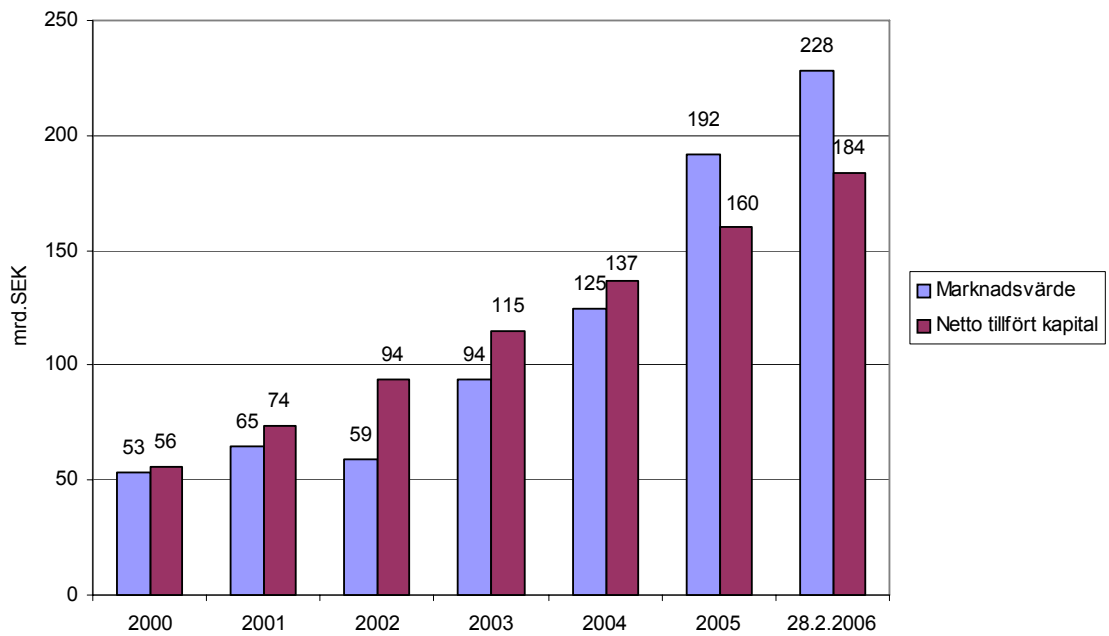
Kuvio 2. Ruotsissa vuonna 2004 rahastoeläkejärjestelmään liittyneiden syyt valtiollisen rahastonhoitajan valinnalle.

Kysymys: Varför vill du att Sjunde AP-fonden (premiesparfonden, statens fond) ska sköta pengarna?

Lähde: PPM, CMA 2004 (Eftervalsundersökning)

Kuvio 3. Ruotsin rahastoeläkejärjestelmään, PPM-rahastoihin sijoitettu pääoma ja rahastojen markkina-arvo 2000–2006 (mrd. SEK.).

Lähde: PPM 2006

Taulukko 1. 10 parhaan rahaston keskimääräinen sijoitustuotto 2001–2005 (%).

1	East Capital Rysslandsfonden	56
2	FIM Russia Placeringsfond	48
3	HQ Rysslandsfond	48
4	Alfred Berg Ryssland	43
5	East Capital Baltikumfonden	38
6	Robur Rysslandsfond	35
7	MLIIF World Gold Fund	34
8	Baring Eastern Europe Fund	29
9	MLIIF Emerging Europe Fund	29
10	Pictet Funds - Eastern Europe	29

Lähde: PPM; Fondbolages Förening 2006

Taulukko 2. 10 huonoimman rahaston sijoitustuotto 2001–2005 (%).

581	Länsförsäkringar Internetfond	-16
582	SEB Internetfond	-16
583	Aberdeen International Technology Fund	-17
584	Lannebo Vision	-17
585	MLIIF World Technology Fund	-17
586	Pictet Funds - Telecom	-18
587	ING (L) Invest IT	-19
588	Quest Management SICAV - Global Technology Fund	-19
589	CA-Funds Global Techno & Telecom	-21
590	Carnegie Fund - Technology Sub-Fund	-21

Lähde: PPM; Fondbolages Förening 2006

Taulukko 3. Ruotsin rahastoeläkkeitä hallinnoivien rahastojen hallintokustannukset rahastotyypeittäin, 2003–2005.

Fondkategori	Förvaltningsavgift i procent utan avdrag, 2005	Förvaltningsavgift i procent efter återförda rabattmedel, 2005	Förvaltningsavgift i procent efter återförda rabattmedel, 2004	Förvaltningsavgift i procent efter återförda rabattmedel, 2003
Aktiefonder				
Blandfonder	1,19	0,63	0,60	0,61
Generationsfonder	0,68	0,49	0,50	0,53
Räntefonder	0,51	0,36	0,36	0,36
Premiesparfonden	0,43	0,39	0,39	0,40
Premiesparfonden	0,50	0,15	0,15	0,15
Totalt	0,86	0,44	0,42	0,43

Lähde: Årsredovisning för Premiepensionsmyndigheten avseende år 2005, 18.

Eläketurvakeskuksen ajankohtaiskatsaukset vuonna 2006

1/2006	Yrittäjien lakisääteinen sosiaaliturva Euroopassa
2/2006	Eläke- ja muun sosiaaliturvan kehittäminen – työryhmäkatsaus
3/2006	Yksityisen sektorin eläketurva vuonna 2005
4/2006	Eläkemenoennuste vuodelle 2006
5/2006	Lakisääteiset eläkemaksukatot ja yksilölliset eläketilit eri maissa

---

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin 010 7511

Faksi (09) 148 1172

Pensionsskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Tfn 010 7511

Fax (09) 148 1172

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 ELÄKETURVAKESKUS

Finland

Tel. +358 10 7511

Fax +358 9 148 1172

www.etk.fi